Ετος Ε' —1902 ✠ Αρ. 21 ✠ 1 Νοεμβριου

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

Ἡ πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς ὑπόμνησις τοῦ κ. ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ νομῷ, ὅτι ὀφείλουν νὰ ἀποφεύγουν πᾶσαν ἐνεργὸν ἀνάμιξιν εἰς τὰ τῶν ἐκλογῶν, ἐφ' ὅσον δὲν ἀφορᾷ τὴν ὑπηρεσίαν ἣν ἀναθέτει εἰς αὐτοὺς ὁ νόμος ὡς ἀντιπροσώπους τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ νόμιμος καὶ δικαία, συμφωνοτάτη δὲ— ἀνεξαρτήτητος τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν νόμων—πρὸς τὴν φύσιν τῶν καθηκόντων τοῦ δημοδιδασκάλου.

Ἀλλ' εἶναι τοιαύτη *μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων* ἐν οἷς προσφυῶς περιορίζει ταύτην ὁ ἐπιθεωρητής, συνιστῶν τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἀναμίξεως εἰς τὴν ἐκλογικὴν πάλην, ἐν ἄλλοις λόγοις ἀπαγορεύων αὐτοῖς τὴν ὑπέρ τινος τῶν ἀντιμαχομένων στράτευσιν.

Τοιαύτην δὲ στράτευσιν ἀποτελοῦν ὁμολογουμένως καὶ αἱ κομματικαὶ συζητήσεις, καὶ ἡ φοίτησις εἰς ἐκλογικὰ κέντρα καὶ ἐντευκτήρια καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ συμμετοχὴ εἰς διαδηλώσεις.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πάντα ταῦτα εἶναι δικαιώματα τοῦ ἐλευθέρου πολίτου. Ἀλλ' εἰς τὰ δικαιώματα ταῦτα φέρει ἀναγκαίους περιορισμοὺς ἡ ἰδιότης τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, ἡ ἐπιβάλλουσα αὐτῷ χάριν αὐτῆς τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τοιαύτης ἀναμίξεως. Διότι διὰ τὸν δημόσιον ὑπάλληλον, εἰς ὅσον δήποτε ταπεινὴν βαθμῖδα καὶ ἂν εὑρίσκηται, εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ ἡ στράτευσις αὕτη εἰς τοὺς κομματικοὺς ἀγῶνας ψιλὴ ὅλως τῆς δημοσίας ἰδιότητος· εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις ὅτι ὁ δημόσιος ὑπάλληλος παρασυρόμενος εἰς τὸν στρόβιλον τοῦ κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ λεληθότως ἢ ἀσυνειδήτως ἔτι δὲν θέλει μεταχειρισθῇ τὰ ὅπλα τῆς ἐξουσίας ἣν ἐνεπιστεύθη αὐτῷ ὁ νόμος.

Ἴσως διὰ τὸν δημοδιδάσκαλον ὁ λόγος οὗτος, τοῦ νόμου, ἡ ratio legis εἶναι ἀνύπακτος. Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἁπλᾶ καθήκοντα πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς παιδαγωγίας τῶν μικρῶν παιδίων, οὐδὲν παρέχουν αὐτῷ ὅπλον πιέσεως καὶ ἐπιβολῆς ἐπὶ τῆς ἐκλογικῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ νόμος οὐδένα δημόσιον ὑπάλληλον ἐξαιρεῖ τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως εἰς τὰς ἐκλογὰς κυρουμένης μάλιστα καὶ διὰ ποινῆς αὐστηρᾶς, δὲν ἐπιτρέπονται δὲ διαστολαὶ καὶ ἐξαιρέσεις ἐπὶ τῇ προφάσει ἐλλείψεως τοῦ λόγου τοῦ νόμου εἰς δεδομένα θέματα, κατ' ἐμὲ διὰ τὸν δημοδιδάσκαλον ἡ ἐνεργὸς ἀνάμιξις εἰς τοὺς φλεγμαίνοντας ἀγῶνας τῶν φατριῶν εἶναι ἐξ ἄλλων ἐπιτακτικωτέρων λόγων ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Πατὴρ φιλόστοργος τῶν τρυφερῶν τέκνων εἰς τοὺς ὁποίους παρέχει τῆς ψυχῆς τὸ φῶς ὀφείλει ἴσην πρὸς αὐτοὺς στοργήν, ὀφείλει ἀφ' ἑτέρου νὰ διδάσκῃ εἰς αὐτοὺς τὴν εὐμένειαν καὶ τὴν σύμπνοιαν καὶ τὴν ἀγάπην, ἡ συμμετοχή του δὲ εἰς τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα διαιροῦν μετὰ φανατισμοῦ καὶ σχεδὸν πάντοτε μετὰ προσωπικοῦ μίσους τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὄχι μόνον τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς ἴσης πρὸς τὰ παιδία θερμῆς στοργῆς τοῦ δημοδιδάσκαλου κλονίζει, ὅταν οὗτος παρίσταται ἄλλων ἐκ τῶν γονέων ἢ οἰκείων αὐτῶν ὁπαδὸς καὶ ἄλλων πολέμιος, ἀλλὰ καὶ ἐθίζει αὐτοὺς τόσον προώρως ὄχι ποτὲ εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἐννοίας τῆς ψήφου ὡς καθήκοντος ὑψίστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξοικείωσιν πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐκλογικά, πρὸς τὴν στρατηγικὴν τῶν φατριαστικῶν πολέμων ὑπὸ τὴν χυδαιοτέραν καὶ τὴν ταπεινοτέραν αὐτῶν ἐμφάνισιν

Καὶ ὅμως ἐνῷ ταῦτα ἀπαγορεύονται εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ψῆφον καὶ τοὺς ἐκλογικοὺς ἀγῶνας, ἐνῷ εἰς τούτους ἄλλη συμμετοχὴ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς εἰ μὴ ἡ προσωπικὴ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἐὰν ὑπηρετοῦν ὅπου καὶ ἀσκοῦν τὰ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα, καὶ τὸ πολὺ ἡ κατ' ἰδίαν ἀνακοίνωσις γνώμης εἰς τοὺς οἰκείους περὶ τῶν καταλληλοτέρων, ὅπως ἐκπροσωπήσουν τὴν ἐπαρχίαν, ὑπάρχει κατ' ἐμὲ διὰ τὸν δημοδιδάσκαλον ἕτερον στάδιον ἀναμίξεως ἐνεργοῦ εἰς τὰ τῆς πολιτικῆς ψήφου, στάδιον ἐν τῷ ὁποίῳ ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς ὁ ἀγών, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ ἀντιλήψει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

Καὶ εἶνε τοῦτο τὸ στάδιον τῆς ἀκαδημαϊκῆς, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀφ' ὑψηλοῦ διδασκαλίας περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δικαιώματος ἢ μᾶλλον τοῦ λειτουργήματος τῆς ψήφου, διδασκαλίας ἀπευθυνομένης καὶ πρὸς μεγάλους καὶ πρὸς μικροὺς καὶ ἀφ' ἧς δημοσιεύεται ἑκάστοτε τὸ διάταγμα τῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς καὶ ἐπιστρατεύονται αἱ φιλοδοξίαι τῶν κομμάτων καὶ αἱ φιλοδοξίαι τῶν ἀτόμων καὶ πρὸ ταύτης καὶ πάντοτε.

Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἐν τοῖς διδασκαλείοις τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων περιλαμβάνει καὶ τὴν πολιτικὴν παιδαγωγίαν (L'education civique) ἐν ἄλλοις λόγοις τὴν διδασκαλίαν τῶν

δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, διδασκαλίαν οὐσιώδη, ἥτις πανταχοῦ τῶν ὄντως ἐλευθέρων κρατῶν ἀποτελεῖ μέρος οὐσιῶδες τῆς παιδαγωγίας ἐν τῇ προκαταρκτικῇ ἐκπαιδεύσει.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην ὁ δημοδιδάσκαλος, ἰδίως εἰς πολλὰς κωμοπόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία, εἶνε ὁ μᾶλλον προηγμένος εἰς ἀνατροφὴν καὶ μόρφωσιν ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων, κατέχει δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς αὐτοῦ μορφώσεως τὰ χρήσιμα ἐφόδια, ὅπως διδάσκῃ καὶ τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς πολίτας περὶ τῆς ὑψηλῆς ἐννοίας τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου καὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτῆς, ἢ μᾶλλον περὶ τοῦ ὑπερτάτου τούτου λειτουργήματος καὶ καθήκοντος.

Διότι δὲν εἶνε δικαίωμα ἡ ψῆφος. Τὰ προσωπικὰ δίκαια εἶναι ἄλλα. Ἡ ψῆφος εἶναι καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει τὸ ἔθνος εἰς μόνους τοὺς ἱκανούς, ὅπως ἐν στενωτέρῳ κύκλῳ ἱκανότητος τὸ λειτούργημα τοῦ ἐνόρκου. Ἂν δὲ ἦτο προσωπικὸν δικαίωμα, ἤθελον ἔχει τοῦτο καὶ οἱ πνευματικῶς ἀνάπηροι, καὶ οἱ ἀνήλικοι καὶ δὲν ἤθελον ἀποκλείεσθαι αὐτοῦ οἱ ἠθικῶς ἀνάπηροι οἱ καταδικασθέντες ἐπὶ οἱαδήποτε πράξει, ἥτις μειώνει τὴν προσωπικὴν τιμήν. Ἐὰν ἦτο δικαίωμα ἡ πολιτεία οὐδόλως θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ πολίτου ποινικὰς εὐθύνας περὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς χρήσεώς του, καὶ ὅμως τὸν σύρει εἰς τὸ ἐδώλιον τοῦ κατηγορουμένου καὶ εἰς τὰς φυλακάς, ὅταν ἐπὶ ἀνταλλάγματι δωροληψίας ἀπεμπολῇ τὴν ψῆφον του.

Εἶναι λοιπὸν καθῆκον, ἐκ τῆς σκοπίμου ἐκπληρώσεως τοῦ ὁποίου ὑπὸ τῆς πλειονότητος τῶν πολιτῶν ἑνὸς ἔθνους ἤρτηται καὶ ἡ συλλήβδην πρόοδος αὐτοῦ καὶ τὸ παρόν του καὶ τὸ μέλλον του, καὶ αὐτῶν τῶν ἀτόμων ἡ εὐημερία.

Τὴν ἀληθῆ ὅθεν ἔννοιαν τῆς ψήφου διαφωτίζων ὁ δημοδιδάσκαλος καὶ καθοδηγῶν τοὺς πολίτας καὶ τὰ παιδία τῶν πολιτῶν περὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ σφαιριδίου, ὅπως μὴ ἀποβαίνῃ σφῦρα κατὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ τοῦ Ἔθνους, ἀνεξαρτήτως προσώπων, ἀνεξαρτήτως κομμάτων, ἐκπληροῖ καθῆκον ἀληθῶς ἱερόν.

Πολλὰ δὲ εἶναι ὅσα δύναται νὰ διδάξῃ καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων τόσον δυστυχῶς ἔχει ἀπομακρυνθῇ ὁ ἑλληνικὸς λαός. Νύξεις δὲ μόνον παρέχομεν ὡς πρός τινα ἐξ αὐτῶν.

Ἡ ψῆφος καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἄσπιλος ἀπὸ πάσης ταπεινῆς ὑστεροβουλίας, δίδοται δυστυχῶς κατὰ συμπαθείας προσωπικὰς ἐξ αἰσθήματος φιλίας, πολλάκις ἐκ τῆς κατὰ τὴν εἰκτρῶς πεπλανημένην ἐκδοχὴν ὑποθέσεως, ὅτι ὀφείλει τις ἰσόβιον ψῆφον εἰς τοὺς ἀπὸ κολυμβήθρας ἢ διασταυρώσεως γαμηλίων στεφάνων πνευματικοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, χωρὶς οἱ ταῦτα πιστεύοντες νὰ ἐννοῦν ὅτι ἀκριβῶς πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς ἐκλογικῆς αὐτῶν συνειδήσεως ἐπιδιώκονται οἱ δεσμοὶ οὗτοι καὶ χωρὶς τοῦτο νὰ κατεπανιστᾷ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν, ὡς ἐλευθέρων πολιτῶν.

Καὶ ἡ οὕτω λοιπὸν διδομένη ψῆφος εἶναι ψῆφος ὑπόδουλος, διότι παρέχεται παρορωμένου τοῦ καθήκοντος τῆς ἀναζητήσεως τοῦ χρηστοτέρου, τοῦ ἁρμοδιωτέρου, διότι δὲν εἶναι ψῆφος συνειδήσεως, ἀλλὰ ψῆφος αἰσθήματος.

Ὑπόδουλος κατὰ μείζονα λόγον εἶναι ἡ ψῆφος ἡ παρεχομένη λόγῳ προσδοκίας οἵων δήποτε προσωπικῶν ὠφελημάτων τῶν ἐκλογέων ἢ τῶν οἰκείων αὐτοῦ. Ὁ οὕτω ψηφοφορῶν δὲν ἐκλέγει κατὰ κρίσιν, ἀλλὰ πωλεῖ τὴν ψῆφόν του, ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ ὁ διὰ χρηματικῆς δωροληψίας, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι ὁ δωροληπτης πωλεῖ ταύτην τοῖς μετρητοῖς, ἐνῷ ὁ ἄλλος ὑπὸ πρ θεσμίαν.

Ὑπόδουλος εἶναι καὶ βδελυρὰ ἡ ψῆφος ἡ ἐξαγοραζομένη διὰ χρημάτων. Ὅσον δὲ ἐκτείνεται ἡ νόσος αὕτη, τόσον τὸ καθῆκον παντὸς πολίτου ἐπιβάλλει νὰ τὴν στιγματίζῃ ὡς αὐτόχρημα βδελυγμίαν, καὶ τόσον ἱερωτέρα εἶναι τοῦ δημοδιδασκάλου ἡ ὑποχρέωσις, ὅπως καταπολεμῇ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ πρὸς μικροὺς καὶ πρὸς μεγάλους τὸ βδελυρὸν τοῦτο ἔγκλημα, τὸ ἐξανδραποδίζον τοὺς πολίτας, τὸ ἀνασκάπτον τὰ θεμέλια τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς τόσον ἀπαραιτήτου διὰ πάντα ἐλεύθερον πολίτην ὑπερηφανείας, τὸ ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον, ἂν, ὅ μὴ γένοιτο, ἤθελεν εὑρύτερον ἐπινεμηθῇ τὸ κοινωνικὸν ἔδαφος, θὰ παρέδιδε τὸ Ἐθνικὸν Συνέδριον, ἀφ' οὗ ἀπορρέουν αἱ Κυβερνήσεις τῆς χώρας, λάφυρον τῆς πλουτοκρατίας, καὶ οὐχὶ τῆς πλουτοκρατίας τῆς ἐντίμου καὶ εὐεργετικῆς, ἀλλὰ τῆς κερδοσκοπούσης ἐπὶ τῆς ἐξαγορᾶς τῶν συνειδήσεων.

Ὑπόδουλος εἶναι ἐπίσης ἡ ψῆφος ἡ παρεχομένη κατ' ἐπιταγὴν κομματαρχῶν, ἄνευ ἐλευθέρας χρήσεως τῆς ἀτομικῆς ἑκάστου κρίσεως. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι εἶναι ὑπόδουλος καὶ ἐξηνδραποδισμένη, εἶναι αὐτὸ τὸ Σύνταγμα, τὸ ὁποῖον ἔθεσε τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογικῆς συνειδήσεως ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ψηφοφορίας.

Ὑπόδουλος καὶ κατὰ τρόπον ἔτι ἐξανδραποδιστικώτερον εἶναι ἡ ψῆφος ἡ διδομένη ἐπίσης κατ' ἐπιταγὴν κομματαρχῶν, οὐχὶ κατ' ἐπιλογὴν εἰς πρόσωπα, ὧν τὴν ὑπερψήφισιν ὑπαγορεύει ἡ συνείδησις τοῦ ἐκλογέως, ἀλλ' εἰς ὁμάδας προσώπων ἐν συνεταιρισμῷ — τοὺς λεγομένους συνδυασμούς. Ὅταν δὲ αἱ ἐκλογικαὶ αὗται ἑταιρεῖαι ἀποτελῶνται ἐκ προσώπων ἀντιφρονούντων, ἐκ προσώπων, τὰ ὁποῖα δηλώνουν ὅτι ἐν τῷ κοινοβουλίῳ θὰ πολεμήσουν τὰς ἰδέας, τὰ πολιτικὰ συστήματα, τὸ περὶ τῶν συμφερόντων τῇ πατρίδι πρόγραμμα ἐνεργείας ἀλλήλων, τότε ἡ ψῆφος αὕτη, ἡ οὕτω συλλήβδην παρεχομένη, δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἐξανδραποδισμὸν τῆς ἐκλογικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τελείαν νέκρωσιν τῆς κρίσεως καὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἐκλογέως.

Ταῦτα καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀνάγονται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς πολιτειακῆς παιδαγωγίας καὶ τῶν ἐνεργῶν καὶ τῶν μελλόντων πολιτῶν. Οὕτω δὲ ἡ περὶ τούτων διδασκαλία ἀφῃρημένως, γενικῶς, ἀνεξαρτήτως συγκεκριμένων περιπτώσεων, ἀνεξαρτήτως προσώπων καὶ κομμάτων ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ὄχι μόνον δὲν προσκρούει εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ δημοδιδασκάλου, ἀλλ' ἀποτελεῖ οὐσιῶδες αὐτῶν συμπλήρωμα.

Εμμανουηλ Σ. Λυκουδης

Ὁ ἀνώτερος ἐπιθεωρητὴς τοῦ νομοῦ τῆς Nièvre τῆς Γαλλίας ἔν τινι λόγῳ, ὃν ἀπήγγειλεν ἐν συμποσίῳ τῶν διδασκάλων, διέγραψε τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ὀφείλουν νὰ τηρῶσιν οἱ διδάσκαλοι, περιλαβὼν αὐτὰ εἰς δέκα ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ὠνόμασε δεκάλογον τοῦ διδασκάλου. Ἐκ τοῦ δεκαλόγου τούτου ἀποσπῶμεν μέρη τινὰ λίαν ἐνδιαφέροντα. Σ. τ Δ.

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

Τὸ πρῶτον ἄρθρον, τοῦ δεκαλόγου τούτου εἶνε: *ἔστε ὑγιεῖς*. Μὴ νομίσετε, κύριοι, ὅτι ἡ ὑγεία εἶνε ἀποκλειστικῶς δῶρον τῆς τύχης, ἀγαθὸν δηλ. τὸ ὁποῖον ἡ τύχη μᾶς δίδει καὶ ἡ τύχη μᾶς ἀφαιρεῖ Τοὐναντίον ἡ ὑγεία ἐξαρτᾶται ἂν μὴ ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἡμῶν. Ἐξασθενοῦμεν τὴν ὑγείαν ἡμῶν, ὅταν χωρὶς νὰ ὠφελῶμεν οὐδένα, ἐντείνωμεν ἐντὸς τῶν παροδόσεων τὴν φωνήν μας ὑπερμέτρως· διότι, πλὴν τοῦ ὅτι ξεκωφίνομεν τοὺς μαθητάς μας, μεγάλως βλάπτοντες καὶ τὴν διάνοιάν των καὶ τὴν πειθαρχίαν τοῦ σχολείου, καταπονοῦμεν πρὸς τούτοις καὶ τὸν λάρυγγα καὶ τοὺς βρόγχους μας καὶ ἀναγκαζόμεθα μετὰ ταῦτα νὰ καταφεύγωμεν εἰς πάντα τὰ ἐδικὰ φάρμακα, ὧν ὁ κατάλογος ὁσημέρα αὐξάνεται.

Βλάπτομεν ἐπίσης τὴν ὑγείαν μας, ὅταν δὲν γυμναζώμεθα ἐπαρκῶς. Ἀντὶ νὰ μένωμεν ἀκίνητοι, ἀντὶ νὰ ἀναπνέωμεν ἀέρα συνήθως μολυσμένον, ἀς κάμνωμεν μακροὺς περιπάτους ἢ ἀνὰ τὰς γελαστὰς τῆς χώρας μας ἀκτάς, ἢ ἀνὰ τὰ γραφικά μας ὄρη καὶ τὰ σύσκια δάση· ἢ κάλλιον ἂς σκάπτωμεν τὸν κῆπόν μας ἂς καλλιεργῶμεν τὰ λάχανά μας καὶ τὰ ἄνθη μας· οὕτω θὰ πληρώσωμεν τὰ στήθη μας ἀέρος καθαροῦ, καὶ θὰ συλλέγωμεν διὰ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν δυνάμεις ἀκαταπαύστως ἀνανεουμένας. Ἔστε ὑγιεῖς, σεῖς μάλιστα, κυρίαι διδασκάλισσαι. Εἴτε ἄγαμοι εἴτε ἔγγαμοι μὴ παραμελεῖτε τοῦ μαγειρείου σας. Συνηθίσατε νὰ προπαρασκευάζητε καὶ δι' ὑμᾶς αὐτὰς καὶ διὰ τοὺς ὑμετέρους τροφὴν ὑγιεινὴν καὶ ὀρεκτικήν. Διευθετεῖτε, στολίζετε μετὰ καλαισθησίας τὸ δωμάτιόν σας ἢ τὴν οἰκίαν σας. Ἐπιθυμῶ νὰ εἶσθε τοσοῦτον ἔμπειροι εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου ὅσον καὶ εἰς τὰ τοῦ σχολείου· διότι τὰ ἔργα ταῦτα δὲν βλάπτουν ἀλλὰ συμπληροῦν ἄλληλα. Τὸ πρῶτον, προσδίδον εἰς ὑμᾶς τὴν ὑγείαν καὶ τὴν φαιδρότητα, σᾶς παρασκευάζει πρὸς πλήρωσιν τοῦ δευτέρου· ὅσον ὑγιέστεραι καὶ φαιδρότεραι εἶσθε, μετὰ τοσοῦτον πλείονος εὐχαριστήσεως θὰ ἐπαναβλέπητε τοὺς μαθητάς σας.

Ἐξακολουθήσατε τὰς μελέτας σας, ἰδοὺ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ δεκαλόγου μας. Τὸ διδασκαλεῖον, μὲ τὰ ἐγκυκλοπαιδικά του προγράμματα, ἠδυνήθη μόνον νὰ σᾶς εἰσαγάγῃ εἰς τὰς πολλαπλᾶς γνώσεις, τὰς ὁποίας εἶσθε ὑποχρεωμένοι νὰ διδάξητε. Ἐσπουδάσατε τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ὁμολογήσατέ το, πλειστάκις εὑρέθητε ἐν ἀμηχανίᾳ, ὅταν, νέοι διδάσκαλοι ὄντες, ἐπρόκειτο νὰ ἑρμηνεύσητε καὶ ἕνα ἀτλοῦν μῦθον. Ἐπεξήλθετε τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πόσα μέρη αὐτῶν σᾶς ἔμειναν κατ' ἀνάγκην ἄγνωστα! Πόσαι περίεργοι λεπτομέρειαι σᾶς ἐξέφυγον! Ἠκολουθήσατε μαθήματα ἔξοχα ἠθολογίας, ἀλλ' ὅταν ἔχωμεν νὰ διαπαιδαγωγήσωμεν παῖδα, καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ αἰσθανόμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ὑποδεεστέρους τῆς ἀποστολῆς μας. Θὰ ἐπεθυμοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν ὅ,τι ἄριστον εὕρηται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις, ἵνα μεταδώσωμεν αὐτὸ ὡς γάλα ζωοποιὸν εἰς τοὺς ἀκροατάς μας, καὶ ὅμως οὐδέποτε νομίζομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἱκανῶς σοφοὺς καὶ ἱκανῶς πειστικούς, διότι οὐδέποτε εἴμεθα ἱκανῶς παρασκευασμένοι.

Ἐργάζεσθε λοιπόν, ἀγαπητοί μου φίλοι, ἵνα προσεγγίζητε καθ' ἑκάστην κατά τι ἐπὶ πλέον εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς σας Παρασκευάζεσθε, οὐ μόνον ἀναγινώσκοντες θεωρητικὰ παιδαγωγικὰ συγγράμματα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ποιούμενοι ἰδίας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐν χρήσει μεθόδων καὶ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν. Πρέπει πρὶν εἰσέλθητε εἰς τὰς τάξεις σας νὰ τηρῆτε τὸ πνεῦμά σας ἐν δράσει καὶ ἐὰν θέλητε ἐντὸς τῆς τάξεως νὰ ἐκτελῆτε τὸ καθῆκόν σας.

Τὸ καθῆκον τοῦτο ποῖον εἶνε; *Νὰ ἀσκῆτε τὰ πνεύματα τῶν μαθητῶν σας εἰς τὴν αὐτενέργειαν καὶ τὴν σκέψιν.*

Πλειστάκις μέχρι τοῦδε ἐπανελήφθη εἰς ὑμᾶς καὶ πάλιν θὰ λεχθῇ, ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν σχολικῶν ἀσκήσεων δὲν ἔχουσιν ἐν ἑκυταῖς τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ὁ σκοπὸς π. χ. μαθήματός τινος πραγματογνωσίας ἢ φυσικῆς ἢ φυσικῆς ἱστορίας δὲν εἶνε τόσον τὸ νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ παιδὸς ποσότητά τινα γνώσεων σπουδαίων

πως, ὅσον τὸ νὰ ἐθίσῃ τὸν παῖδα εἰς μεθοδικὴν καὶ προσεκτικὴν παρατήρησιν, νὰ ἀσκήσῃ αὐτὸν νὰ συνδέῃ τὰ φαινόμενα πρὸς τὰ αἴτια, καὶ νὰ πείσῃ αὐτὸν διὰ τῆς πείρας περὶ τῆς σταθερότητος καὶ τῆς γενικότητος τῶν φυσικῶν νόμων. Ὡσαύτως τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ἢ τῆς γεωγραφίας ὅσον ἐνδιαφέρουσαι καὶ ἐὰν εἶνε αἱ λεπτομέρειαι αὐτοῦ, εἶνε ἐλλιπές, ἐὰν ἡ διάνοια μένῃ εἰς κατάστασιν παθητικήν, ἐὰν δὲν προκαλῆται δι' αὐτοῦ ἡ σκέψις τοῦ παιδός. Ὅταν διδάσκετε τοὺς μαθητάς σας ἱστορικόν τι γεγονός, π.χ. τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἀνάγκη αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ νὰ κρίνωσι τὰ αἴτια τούτου, τὰ ἐπακολουθήματα καὶ τὰ κυριώτερα αὐτοῦ πρόσωπα. Ὅταν περιγράφητε εἰς αὐτοὺς ἐπαρχίαν τινὰ τοῦ Κράτους, πρέπει νὰ κατανοῶσι τὰς σχέσεις τῆς ἐμπορικῆς γεωγραφίας τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρὸς τὴν φυσικὴν γεωγραφίαν, ἤτοι τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑδάτων καὶ πρὸς τὸ κλῖμα. Ἡ κρίσις των ἐξεγειρομένη ὑπὸ τῆς ἰδικῆς σας πρέπει νὰ εἶνε ὡς καὶ ἡ ἰδική σας πάντοτε ἄγρυπνος. Διότι αὔριον τὰ παιδία ταῦτα θὰ διευθύνωσι πλὴν τῶν ἰδίων καὶ τὰ κοινά. Τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ οἰκονομικόν μας μέλλον θὰ εἶνε τοιοῦτον, οἷον θὰ παρασκευάσωσιν αὐτά. Συμφέρον λοιπὸν εἶνε νὰ ἐθισθῶσιν ἐν τῷ σχολείῳ νὰ μὴ διαβουκολῶνται ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ νὰ βαίνωσιν εὐθὺ πρὸς τὰ πράγματα, νὰ διακρίνωσιν ἑτοίμους τὰς διαφόρους σχέσεις καὶ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁρμὴν πρὸς τὸ ἀληθές. Ἀναγκαῖον εἶνε νὰ ἀσκῶνται νὰ σκέπτωνται μόνοι των καὶ νὰ ἐκφράζωσι σαφῶς γνώμας ὀρθάς. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι παρασκευάζομεν πολίτας καὶ οὐχὶ ὑπηκόους.

Μὴ λησμονῶμεν δὲ τοῦτο ἰδίᾳ, ὅταν εἰδικώτερον ἀσχολώμεθα περὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἀγωγήν. Οὐ μόνον δὲ τὰ πνεύματα ἐλεύθερα, ἀλλὰ καὶ τὰς συνειδήσεις αὐτῶν ἐλευθέρας ἃς παιδαγωγήσωμεν. Πάντες ἔχετε συναντήσει εἰς τὸν βίον σας τὰς μικροψύχους ἐκείνας φύσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ἀνάγκην πάντοτε νὰ καθοδηγῶνται, ἀνίκανοι οὖσαι αὐταὶ ἑαυτὰς νὰ καθοδηγήσωσιν. Αὗται, ἐὰν λάβωσιν ὤθησιν ἀγαθήν, δὲν διστάζουσι νὰ πράξωσι τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐὰν ἡ ἀρχικὴ ἐξώθησις εἶνε κακή, δὲν διστάζουσι νὰ πράξωσι τὸ κακόν. Ψυχαὶ μὴ δρῶσαι ἀλλὰ διηνεκῶς πάσχουσαι καὶ ἐπηρεαζόμεναι. Ὅλως διάφοροι πρέπει νὰ εἶνε οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων μας. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἠθικοῦ των βίου δὲν πρέπει νὰ κεῖται ἐκτὸς αὐτῶν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς. Πρέπει ὅταν μᾶς ἐγκαταλείπουν, νὰ δύνανται νὰ βαδίζουν μόνοι των κατ' εὐθεῖαν. Δὲν ἀρκεῖ δηλ. νὰ κατηθέτωμεν ἁπλῶς εἰς τὴν μνήμην των τὰ παραγγέλματα τῆς ἀγαθῆς συμπεριφορᾶς ὡς ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς δεσμὸς πάλιν ἤθελεν ἀναδέσῃ. Οὐδὲν ἐπράξαμεν, ἐὰν τὰ παραγγέλματα ταῦτα δὲν ἐνοῦσιν εἰς τὴν ψυχήν των, ἐὰν δὲν θερμάνουν τὴν καρδίαν των, ἐὰν δὲν καταστῶσιν ὁ συνήθης τῆς βουλήσεώς των κανών. Καὶ πῶς ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τούτου, ἢ καθιστῶντες εἰς αὐτοὺς καταληπτὴν τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ ἐμπνέοντες εἰς αὐτοὺς σέβας ἀπεριόριστον πρὸς αὐτήν; Ἐὰν ἡ ἀρχὴ αὕτη θεμελιωθῇ καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν των, δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἥσυχοι. Διότι καὶ αὐτοὶ θὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ βεβηλώσωσιν αὐτὴν καὶ δὲν θὰ ἀνεχθῶσι μήτε τὴν ἀνθρωπίνην ἀδικίαν μήτε τὴν τῆς τύχης νὰ ἐξευτελήσωσι τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἕκαστος ἡμῶν φέρει ἐν ἑαυτῷ. Θὰ εἶνε ἑπομένως ἄνθρωποι τίμιοι, γενναῖοι καὶ ἁγνοί, δίκαιοι καὶ φιλάνθρωποι.

Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ δεκαλόγου μας εἶναι ὅτι *θὰ μορφώσωμεν καλοὺς πολίτας*. Ἀλλ' ὁ νόμος δὲν μᾶς ὑποχρεοῖ νὰ τηρῶμεν πολιτικὴν οὐδετερότητα; Οὐχί! Οὐδεὶς ἂς μὴ συγχέῃ τὴν ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος ἐπιβαλλομένην οὐδετερότητα πρὸς τὴν πολιτικὴν οὐδετερότητα· διότι καθῆκον ἔχομεν οὐ μόνον νὰ γνωρίσωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπήσωμεν τὸ διέπον ἡμᾶς πολίτευμα. Ἡ ψυχὴ τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας ὡς καὶ τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου εἶναι ἡ περιεσκεμμένη ἀγάπη πρὸς τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ ἀγάπη λοιπὸν αὕτη θὰ γεννᾶται αὐτομάτως ἐντὸς τῶν ἐλευθέρων συνειδήσεων τῶν μαθητῶν μας. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν θὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ ἐξευτελισθῶσι καὶ θὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τοῦ νὰ στερηθῶσι τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Τὴν ὑπεροχήν, ἣν οἱ πατέρες των ἐκτήσαντο μετὰ τοσούτους ἀγῶνας, θὰ δυνηθοῦν νὰ προφυλάξουν ἀπὸ πάσης προσβολῆς, ἔστω καὶ μὲ τὸ ἴδιον αἷμά του.

Θὰ διαφυλάξουν ἀγρυπνότερον πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν Πατρίδα. Τὸ ἔδαφος τοῦτο, τὸ ὁποῖον οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐγονιμοποίησαν μὲ τὸν ἱδρῶτά των καὶ ἐκάλυψαν μὲ μνημεῖα θαυμάσια, θὰ δυνηθοῦν νὰ ὑπερασπίσουν ἀπὸ πάσης προσβολῆς καὶ νὰ ἐμπιδίσουν νέαν κολόβωσιν αὐτοῦ. Θὰ αἰσθανθοῦν τὴν ἀνάγκην τῆς ὁμονοίας καὶ τοῦ ἀδελφικοῦ συνδέσμου. Μορφοῦντες λοιπὸν εἰς τὰ σχολεῖά μας ἐλεύθερα πνεύματα καὶ ἐλευθέρας συνειδήσεις, ἃς δώσωμεν εἰς τὴν πατρίδα πολίτας ἀγαθούς.

Γ. Μπ.

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ[1]

[Κατὰ τὸν Λῶμποκ. — Μετάφρασις Θ. Φλωρᾶ.]

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Εἰς πολλὰς περιστάσεις ἠμποροῦμεν νὰ θέσωμεν τὸ ἐρώτημα τί ἄρά γε εἶνε τὸ πλέον εὐχάριστον, ἡ ἀναχώρησις εἰς ταξείδιον κατὰ τὰς διακοπάς, ἢ ἡ ἐπιστροφὴ ὑπὸ ἄδειαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἠξιώθημεν νὰ ὠφεληθῶμεν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις καὶ εὑρισκόμεθα πάλιν, μὲ νέας δυνάμεις, μὲ νέας ἰδέας καὶ ἀναμνήσεις, εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας μας, μαζὶ μὲ τοὺς φίλους καὶ μὲ τὰ βιβλία μας.

«Μία ἀπὸ τὰς πλέον εὐτυχεῖς στιγμὰς τῆς ζωῆς μας, λέγει ὁ Λέϊγχ Χούντ, εἶνε χωρὶς ἀμφιβολίαν καὶ ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν καθήμεθα εἰς τὴν οἰκίαν μας, μὲ παλαιὸν καὶ χονδρὸν βιβλίον ἀνὰ χεῖρας, ὅπου περιγράφονται ῥωμαντικαὶ μέν, ἀλλὰ πιθαναὶ περιηγήσεις, τῶν ὁποίων ὡς ἤτοι παριστάνεται γέρων τις καὶ ἀγριωπὸς περιηγητὴς καὶ τὰς ἀναγινώσκομεν ἔμπροσθεν τοῦ πυρὸς τῆς ἑστίας, μέσα εἰς παλαιὰν καὶ ἐξοχικὴν ἑστίαν μὲ κατεβασμένα παραπετάσματα, ἐνῷ ἔξω φυσᾷ ἀκριβῶς τόσος ἄνεμος. Ὥστε μὲ ἁρμονίαν νὰ συνοδεύῃ τὴν βοὴν τῆς ἐξηγριωμένης θαλάσσης ἢ τοῦ σκοτεινοῦ δάσους, τῶν ὁποίων ἀναγινώσκομεν καὶ ἐκείνην τὴν ὥραν τὴν περιγραφήν».

«Μέγα βεβαίως εἶνε τὸ πλεονέκτημα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸν τρόπον νὰ ταξειδεύσουν εἰς μακρινὰς χώρας, νὰ περιηγηθοῦν τὸ Μεξικὸν καὶ τὴν Περουβίαν ἢ νὰ περιπλεύσουν τὰς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ· οὐδὲν ἧττον ὅμως αἱ διηγήσεις τῶν πρώτων θαλασσοπόρων, αἱ ἱστορίαι τοῦ Πρεσκὼ καὶ αἱ περιηγήσεις τοῦ πλοιάρχου Κοὺκ ἔχουν ὑπό τινας ἐπόψεις μεγαλείτερον ἀκόμη ἐνδιαφέρον, ἐπειδὴ περιγράφουν κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι σήμερον ἤλλαξαν καὶ ἐξευρωπαΐσθησαν καὶ αἱ ὁποῖαι τότε ἦσαν τόσον διάφοροι ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας.

Ἠμποροῦμεν ἄρα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον νὰ χρωματίσωμεν τὴν μονοτονίαν τῶν καθημερινῶν μας ἐργασιῶν, ἀκόμη καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν, ὅπως συνέβαινον εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἐφημερίου τῆς Οὐηκφίλδης, ὅλαι μας αἱ περιπέτειαι συνέβαινον παρὰ τὴν ἑστίαν μας καὶ αἱ περιηγήσεις μας περιωρίζοντο εἰς τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μόνον εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον. Ἄλλως τε, ἀτελείωτοι εἶνε καὶ αἱ καλλοναὶ τῆς ἑστίας.

«Ἔργον λοιπὸν ῥρονήσεως εἶνε, λέγει ὁ Μάκενζιν, νὰ καλλιεργῶμεν ἓν προσὸν πολὺ ὠφέλιμον δι' ἄνθρωπον τῆς ἰδιοσυγκρασίας μου — τὸ προσὸν δηλαδὴ νὰ ἠμπορῶμεν νὰ ταξειδεύωμεν ἐξηπλωμένοι ἐντὸς πολυθρόνας, νὰ μεταβαίνωμεν χωρὶς ν' ἀλλάξωμεν θέσιν εἰς μέρη μακρυνὰ καὶ εἰς φίλους ἀπόντας καὶ νὰ χαράττωμεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τῆς σκέψεως εἰκόνας καὶ ὁμίλους πλασθέντας ὑπὸ τῆς φαντασίας καὶ ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως.»

Θὰ δώσωμεν οὕτως εἰς τὸν ἑαυτόν μας διαφόρους διασκεδάσεις χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν γωνίαν τῆς ἑστίας μας. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ ἀλληλουχία τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους πολλαπλασιάζει τὰς ἡδονὰς πάσης οἰκογενείας. Πόσον ἡ θέα τῶν παραθύρων μας ποικίλλει, ὅταν βλέπωμεν τὴν τρυφερὰν πρασινάδα τῆς ἀνοίξεως, ἢ τὸ πυκνὸν φύλλωμα τοῦ θέρους, ἢ τὰ λαμπρὰ χρώματα τοῦ φθινοπώρου ἢ τὰς λεπτὰς διακοσμήσεις τοῦ χειμῶνος!

Τὸ κλῖμα τῆς πατρίδος μας εἶνε τόσον εὐκρατές, ὥστε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χειροτέρους μῆνας πολλάκις ἀπὸ τὸ πρωὶ μᾶς ἐπισκέπτονται θερμαὶ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες καὶ παρουσιάζονται ὡς ἀναλαμπαὶ τοῦ ἐξαφανισθέντος ἔαρος ἀναμεταξὺ τῶν κατηγίδων τῆς βροχῆς καὶ τῶν θυελλωδῶν ἡμερῶν τοῦ χειμῶνος. Δὲν εἶνε δὲ καὶ δυσάρεστον ν' ἀναφαίνηται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ ἀργυρόχρουν τοῦτο φῶς καὶ μάλιστα ὅταν ἔφιπποι διερχώμεθα δασώδη μέρη καὶ βλέπωμεν πόσον ὡραῖα εἶνε τὰ χρώματα τῆς φθινούσης ὥρας τοῦ ἔτους.

Πᾶσα ἡμέρα μᾶς παρουσιάζει σειρὰν λαμπρῶν εἰκόνων ἀτελευτήτου ποικιλίας. Εἶνε, τῇ ἀληθείᾳ, ἄξιον ἀπορίας ὅτι δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ, ὡς φαίνεται, τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ Γράϋ, ἀφ' οὗ περιέγραψε τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀφ' οὗ εἶπε πῶς πρῶτον εἶδε μίαν ἐλαφρὰν λάμψιν, μόλις γραφομένην ἀπὸ μίαν γαλανὴν καὶ χρυσῆν ἀπόχρωσιν, ἡ ὁποία κατόπιν ἤναψεν ἔξαφνα μὲ μίαν μικρὰν γραμμὴν ἀκτινοβόλου καὶ ἐκθαμβωτικῆς λάμψεως καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐμεγάλωσεν εἰς σχῆμα ἡμισφαιρίου καὶ ἔγινε κατόπιν ὁλόκληρος σφαῖρα, τόσον ἀκτινοβόλος, ὥστε νὰ μὴ ἠμπορῇ ν' ἀτενίσῃ ἀσκαρδαμυκτεί, προσθέτει: «ἐρωτῶ τὸν ἑαυτόν μου, τῇ ἀληθείᾳ, ἂν εἶδεν ἄλλος τις πρὸ ἐμοῦ τὸ θέαμα τοῦτο! Δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω!»

Εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτην αὐγὴν τῆς ποιήσεως οἱ λάμψεις τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἔχουν κινήσει τὸν θαυμασμὸν ὅλων ἐκείνων ὅσοι εἶχον ὀρθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπουν. Εἰς τὸν Ῥῶσκιν ὅμως πρὸ πάντων χρεωστοῦμεν χάριτας, ὅτι μᾶς ἔκαμε νὰ αἰσθανώμεθα ζωηρότερον τὰς θαυμασίας αὐτὰς τοῦ οὐρανοῦ ζωγραφίας. Καθὼς λέγει μὲ τὸ ὕφος του ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι τόσον λαμπρόν, ὅσον καὶ οἱ οὐρανοί του; ὁποίους περιγράφει, «ὅλον τὸ στερέωμα ἀπὸ

[1] Συνέχειαν ἴδε σελ. 239.

ζενὶθ μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ ὁρίζοντος μεταβάλλεται καὶ συγχωνεύεται εἰς ὠκεανὸν χρώματος καὶ πυρός! Κάθε στενὴ γραμμὴ μεταβάλλεται εἰς γραμμὴν χρυσοῦ ἀφθίτου, κάθε κῦμα εἰς καθαρὸν ἐρυθρόν, πορφυροῦν, ἀλουργοβαθές, εἰς χρώματα τέλος τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ὄνομα εἰς καμμίαν γλῶσσαν, οὔτε ἔκφρασιν εἰς καμμίαν διάνοιαν, ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα δὲν ἠμποροῦμεν νὰ συλλέγωμεν μὲ τὴν σκέψιν, ἐὰν δὲν τὰ ἔχομεν ἰδεῖ· τὸ βαθὺ καὶ ζωηρὸν καὶ γαλανὸν χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰ ὕψη, ὅπου τὸ πᾶν συγχωνεύεται, φαίνεται τόσω μὲν καθαρὸν καὶ βαθὺ καὶ φωτεινόν, ἐκεῖ δὲ μετριώτατα ἀπὸ ἀτμούς τινας ἀορίστους καὶ διαφανεῖς, ἕως ὅτου ἀπορροφηθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ χρυσοῦν χρῶμα.» Ἐνίοτε δὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπομεν δὲν εἶναι πλέον χρῶμα, ἀλλὰ πυρκαϊὰ καὶ ἐνῷ τὸ πρωὶ καὶ τὴν ἑσπέραν αἱ ἀποχρώσεις εἶνε πλουσιώτεραι καὶ ποικιλώτεραι, τὸ θυμάσιον καλειδοσκόπιον ἐξακολουθεῖ οὐχ ἧττον νὰ λειτουργῇ ἀκκταπαύστως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Καὶ ὅμως ἀπορία πάντοτε μὲ κατέχει πῶς τόσον ὀλίγον βλέπομεν αὐτὸν τὸν ὡραῖον οὐρανόν. Ἡ φύσις ἐφιλοτέχνησε τὸν οὐρανὸν πρὸς τέρψιν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν μόνην καὶ φανερὰν πρόθεσιν νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν διδάξῃ καὶ ὅμως ὁ οὐρανὸς εἶνε ἀκριβῶς ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον δίδομεν τὴν ὀλιγωτέραν προσοχήν. Ὀλίγα εἶνε τὰ ἄλλα ἔργα τῆς φύσεως τὰ ὁποῖα νὰ προδίδουν εἰς κάθε τὴν λεπτομέρειαν καὶ εἰς κάθε διάταξιν τοῦ ὀργανισμοῦ των σκοπόν τινα θετικώτερον, παρὰ τὴν ἁπλῆν εὐχαρίστησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Αἱ κυριώτεραι λειτουργίαι τοῦ οὐρανίου θόλου, ἐξ ὅσων ἠμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν, ἐκπληροῦνται, ἐὰν ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ στερεώματος ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ἡμέραν ἐξαπλωθῇ ἓν ζοφερὸν καὶ ἄσχημον νέφος βροχῆς, ἐὰν τὸ νέφος τοῦτο βρέξῃ καὶ κατόπιν πάλιν ἐξαφανισθῇ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐκτὸς ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ἀναφανοῦν μερικαὶ ὁμίχλαι διὰ τὴν δρόσον τῆς πρωΐας καὶ τὴν αὔραν τῆς ἑσπέρας. Αἱ λοιπόν! Ἀφοῦ ἅπαξ ἐκπληρωθοῦν αἱ λειτουργίαι αὗται, δὲν ὑπάρχει στιγμὴ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις νὰ μὴ δημιουργῇ εἰκόνα ἐπὶ εἰκόνος, λαμπρότητα ἐπὶ λαμπρότητος καὶ νὰ μὴ ἐργάζηται χάριν ἡμῶν κατὰ τοὺς τελείους καὶ ἀναλλοιώτους νόμους τοῦ μᾶλλον ἀπολύτου κάλλους.

Αὐταὶ αἱ μεγαλοπρέπειαι δὲν ἔχουν πέρας μὲ τὴν ἡμέραν. «Μηδαμινὸν εἶνε λοιπόν, λέγει ὁ Σενέκας, νὰ κοιμώμεθα ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ὡς κλίνην ἔχομεν ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ ὡς θέαμα τὴν οὐρανίαν δόξαν;»

Ἐγὼ τοὐλάχιστον πάντοτε ἔχω κατακρίνῃ τὴν συνήθειαν νὰ κλείωμεν τὰ παράθυρά μας τὴν ἑσπέραν, ὡσὰν τάχα νὰ μὴ ὑπῆρχέ τι ἔξω ἄξιον θέας. Καὶ τί θὰ ἦτον ὡραιότερον ἀπὸ τὴν θέαν τῆς ὀροφῆς τοῦ οὐρανοῦ. ἐσπαρμένης μὲ ἀκτινοβολοῦντα καὶ χρυσᾶ ἄστρα, τί θαυμασιώτερον ἀπὸ τὴν σελήνην, βαίνουσαν τὴν νύκτα ἐν ὅλῃ της τῇ ἠρέμῳ καὶ ἀργυρολούστῳ μεγαλοπρεπείᾳ; Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν αἰσθανώμεθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἶδε τὴν σελήνην ν' ἀνατέλλῃ καὶ νὰ διασχίζῃ τὰ νέφη τὸ μεσονύκτιον, παρέστη αὐτόχρημα ὡς ὁ ἀρχάγγελος αὐτόπτης μάρτυς καὶ αὐτὸς τῆς πλάσεως τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ κόσμου ("Εμερσων)», πάλιν τὰ ἄστρα θὰ ἔχουν νὰ εἴπωσιν εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν κάτι ἀξιοσήμαντον, ἐνῷ κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἓν ἡμισφαίριον εἰς τὴν διάθεσίν του «ἀρκεῖ μονον λέγει ὁ Χέλπς, νὰ τὸ ἀτενίσῃ διὰ νὰ τὸ συμβουλευθῇ καὶ νὰ εὕρῃ παρ' αὐτῷ βοήθειαν». Διότι, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, τὴν ὑψηλοτέραν των σημασίαν οὐδέποτε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἐννοήσωμεν, ἐὰν διευθυνώμεθα μόνον εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ μικροῦ μας πλανήτου ἢ εἰς τὰ σκοτεινὰ νερὰ τοῦ θολωμένου πνεύματός μας».

Καὶ ἀληθῶς. Πόσον ἡ νὺξ εἶνε ὡραία! λέγει ὁ Ξούθεῦ. Ἡ δρόσος τῆς πάχνης γεμίζει τὴν σιωπηλὴν ἀτμόσφαιραν! Οὔτε ὁμίχλη, οὔτε νέφη, οὔτε κηλῖδες ἀμαυρώνουν τὴν δικύγειαν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ θεία σελήνη, πλησιφαὴς ἐκεῖ ὑψηλά, κυλίεται ὑπεράνω τῶν σκιερῶν καὶ γαλανῶν ἀβύσσων. Παρὰ τὴν σταθερὰν ἀκτίνά της ἐκτυλίσσεται ὁ ἔρημος κύκλος της, ὅμοιος πρὸς τὸν στρογγύλον ὠκεανόν, τὸν ὁποῖον ἐναγκαλίζεται ὁ οὐρανός. Πόσον ὡραία εἶνε ἡ νὺξ!

Ποτὲ δὲν ἐξεπλάγην ὅτι ἐλατρεύοντο ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως, ὅταν ἔξω τὸ πᾶν εἶνε ψυχρὸν καὶ σκοτεινόν, ὅταν αἱ νυφάδες τῆς χιόνος πίπτουν ἔξω ἐλαφραὶ καὶ τὴν νύκτα μένεται ἡ καταγίς, ἐνῷ εἰς τὸ δωμάτιόν μας καίει τὸ πῦρ μὲ φαιδρότητα, καὶ ἐγὼ κάθημαι ἀναπαυτικά, ἥσυχα καὶ ζεστά, ζεστά, τότε ρεμβάζω μὲ ἡδονὴν εἰς τὴν γωνίαν μου, μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς προσηλωμένα εἰς τὴν φαιδρὰν λάμψιν τῆς φωτιᾶς, ἀκούω τὸ τραγοῦδι τῆς γοργῆς χύτρας καὶ ψιθυρίζω σιγὰ σιγὰ παλαιὰ καὶ λησμονημένα τραγούδια.

Διότι τὸ κάτω κάτω αἱ ἀληθιναὶ ἀπολαύσεις τῆς ἑστίας εὑρίσκονται ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς οἰκογενείας, ὁ ὁποῖος ἀπὸ κάθε ἄλλην μουσικὴν προτιμᾷ τὸ ὡρολόγιον τοῦ μαγειρείου του καὶ τὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ψέλλει ἡ ῥίζα τοῦ δένδρου ὅταν καίηται εἰς τὴν πυράν, ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἀπολαύσεις τὰς ὁποίας ἄλλοι οὔτε κἂν ὑποπτεύονται. Ἀγαπῶμεν δὲ τὸ τὶκ τὰκ τοῦ ὡρολογίου καὶ τὴν παλλομένην ἀναλαμπὴν τοῦ πυρὸς τῆς ἑστίας καὶ τὰ κοάσματα τῆς κορώνης, ὄχι τόσον διὰ τὴν

ὡραιότητά των, ὅσον διὰ τὰς ἀναμνήσεις τὰς ὁποίας ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην μας.

Τὸ βέβαιον ἄλλως τε εἶνε ὅτι, ὅταν περισυλλέγωμεν τὸν ἑκυτόν μας ἠμποροῦμεν ν' ἀφυπνίσωμεν ἐκ τοῦ ληθάργου τὰς εὐχαρεστοτέρας στιγμὰς τοῦ παρελθόντος μας.

«Πόσον προσφιλεῖς μοὶ εἶνε αἱ στιγμαὶ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὅταν μάλιστα ἐνθυμῶμαι τὸν κῆπον, τὰ λιβάδια, τὰς ἀγρίας βάτους καὶ ὅλας τὰς ἀγαπητὰς γωνίας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας μου». Δὲν μᾶς τέρπουν τόσον αἱ ἀπολαύσεις τοῦ καταφυγίου τῆς ἑστίας καὶ ὅλη ἡ ἀνάπαυσις ὑπὸ τὴν μετριόφρονα στέγην μας, ὅσον τὸ «γλυκὺ μειδίαμα τῆς ἑστίας τὸ ἀμοιβαῖον καὶ τρυφερὸν βλέμμα, μὲ τὸ ὁποῖον κυττάζονται δύο καρδίαι, πλήρεις ἀμοιβαίας ἀφοσιώσεως, γεννημέναι διὰ νὰ καταστήσουν γλυκείας τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἑστίας καὶ τὴν στέγην μας ἐνδιαίτημα ὅλων τῶν ἀφοσιώσεων».

Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ οἰκογενειακὸς βίος ὄχι μόνον τῶν ἀγρίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένος. Ὁποία ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ βίου ἐκείνων καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Οἴκημα μὲ ἄφθονα βιβλία καὶ ἐκτεταμένον κῆπον καὶ ὑπεράνω ὅλων τούτων ἐνάρετον σύζυγον εἰς τὴν ὁποίαν νὰ εὑρίσκῃς ἡνωμένας τὰς δύο πλέον γλυκείας καὶ πλέον ἐκλεκτὰς ἀπολαύσεις, τὸν ὡραιότερον κῆπον εἰς τὸ βλέμμα της καὶ τὰ φρονιμώτερα βιβλία εἰς τὰ διανοήματά της.

Κάνεις ἐξ ἐκείνων ὅσοι ἠγάπησάν ποτε τὴν μητέρα των ἢ τὴν γυναῖκα, τὴν ἀδελφὴν ἢ τὴν κόρην των, θὰ ἀναγνώσῃ ποτὲ χωρὶς ἀπορίαν καὶ οἶκτον τὴν περικοπὴν τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, ὅπου περιγράφει τὴν γυναῖκα «ὡς ἀναγκαῖον κακόν, ὡς πειρασμὸν τῆς φύσεως, ὡς συμφορὰν ἐπιθυμητήν, ὡς κίνδυνον οἰκογενειακόν, ὡς θανάσιμον δέλεαρ καὶ ὡς ἀσθένειαν».

Ἀκριβῶς εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σχέσεις ἡ ἀνθρωπότης ἔχει ἐπιτελέσει τερραστίας προόδους. Εἶναι φοβερὸν καὶ νὰ ἀναλογισθῇ τις μόνον τὰ βάσανα τὰ ὁποῖα εἰς ἀγρίαν κατάστασιν ὑφίστανται αἱ γυναῖκες καὶ τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ὑπέφερον μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν πολιτισμένων Ἑλλήνων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἐθεωροῦντο μᾶλλον ὡς οἰκονόμοι καὶ ὡς ἀθύρματα, παρὰ ὡς ἄγγελοι μεταβάλλοντες τὴν οἰκίαν εἰς οὐράνιον ἐνδιαίτημα.

Ἡ ἰνδικὴ παροιμία, ἡ συμβουλεύουσα νὰ μὴ «κτυπῶμεν τὴν γυναῖκα, ἔστω καὶ μὲ τριαντάφυλλα μόνον», ἂν καὶ φανερώνει ἀρκετὴν πρόοδον, ἐν τούτοις ἐπεζήγεῖ ἀρκετὰ ὅλην τὴν μελαγχολικὴν ἱστορίαν τῶν ἄλλοτε συμβαινόντων.

Εἰς τὰς *Ἀρχὰς τοῦ Πολιτισμοῦ* ἔχω ἀνάφερῃ πολλὰ παραδείγματα διὰ ν' ἀποδείξω πόσον τόπον καταλαμβάνουν οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ εἰς τὸν βίον τῶν ἀγρίων. Ἐδῶ θὰ περιορισθῶ ν' ἀναφέρω ἓν μόνον παράδειγμα. Ἡ ἀλγογκικὴ γλῶσσα (ἰδίωμα τῆς βορείου Ἀμερικῆς) δὲν εἶχε λέξιν πρὸς δήλωσιν τοῦ ῥήματος *ἀγαπῶ*, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἱεραπόστολοι, μεταφράζοντες τὴν ἁγίαν Γραφὴν εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἠναγκάσθησαν νὰ πλάσουν αὐτὴν τὴν λέξιν *ἐκ τοῦ μὴ ὄντος*. Τί ζωὴ αὐτὴ καὶ τί γλῶσσα, χωρὶς ἀγάπην!

Καὶ ἐντούτοις εἰς τὸν γάμον ἠμπορεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ἀπότομον καὶ ἄξεστον πάθος ἑνὸς ἀγρίου ἠμπορεῖ νὰ εἶνε ἀνώτερον τοῦ ψυχροῦ καὶ σκληροῦ ὀπισθολογισμοῦ, ὁ ὁποῖος καθὼς τὸν μαγευμένον θησαυρὸν τῶν Νιμπελούγκων, ἀσφαλῶς σχεδὸν ἐπιφέρει τὸν θάνατον. Ἡ φιλανδικὴ ἐποποιία Καλεβάλα ἀφηγεῖται πῶς ὁ θεῖος σιδηρουργὸς Ἰλμαρίνης εἶχε σφυρηλατήσει μίαν ἡμέραν ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἀπὸ ἄργυρον διὰ τὸν Βαινομήκην, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ἐχάρη ὡς ἀποκτήσας γυναῖκα τόσον πλουσίαν, ἕως ὅτου ἀνεκάλυψε μετ' ὀλίγον ὅτι εἶχεν ἀνυπόφορον ψυχρότητα, διότι μὲ ὅλον τὸ πῦρ καὶ τὰς γούνας πάλιν τὸν ἐπάγωνον ἅμα ὡς ἐπλησίαζε νὰ τὴν ἐγγίσῃ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἁπλῆ ψυχρότης ἂν λείπῃ, πάλιν αἱ ἀνόητοι συζητήσεις διὰ τὰ παραμικρά, αἱ ἀσήμαντοι παραξηγήσεις, αἱ ἀπρόσεκτοι λέξεις, ὅταν ἐπαναλαμβάνωνται, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐνίοτε χωρὶς τὸν τόνον ὁ ὁποῖος θὰ τὰς ἀφῄρει τὸ φαρμάκι των, μᾶς κάμνουν νὰ ὑποφέρωμεν Πόσον ἡ ἀγάπη ἡ ὁποία τὰ πάντα ὑπομένει, τὰ πάντα πιστεύει, τὰ πάντα ἐλπίζει, θὰ ἐμετρίαζε τὰς λύπας τῆς ζωῆς καὶ θὰ ἠύξανε τὴν οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν! Ὁ οἶκος εἶναι ὁ μόνος ἀσφαλὴς λιμὴν κατὰ τῶν τρικυμιῶν καὶ τῶν κινδύνων τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ἔχωμεν τοιοῦτον, δὲν ἀρκεῖ νὰ τὸν στρώνωμεν μόνον μὲ καλὰς προθέσεις, ἀλλ ἀπαιτεῖται καὶ νὰ τὸν φαιδρύνωμεν μὲ τὴν ἱλαροτητά μας.

Ὅταν διὰ νὰ ζήσωμεν ἀπαιτεῖται νὰ κοπιῶμεν καὶ νὰ ὑποφέρωμεν, ὅταν ὁ ἔξω κόσμος μᾶς φαίνηται ψυχρὸς καὶ κατηφής, ὁποία τότε εὐτυχία νὰ ἐπανευρίσκωμεν τὸν ἥλιον εἰς τὰς μορφὰς καὶ τὴν θερμότητά εἰς τὰς καρδίας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν!

(Ἕπεται συνέχεια).

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, μίαν Κυριακήν, ἐγένετο μνημόσυνον, τὰ Ἑξάμηνα, τοῦ ἀλησμονήτου σπιτονοικοκύρη μου Παππᾶ Περικλῆ· ἐπῆγα λοιπὸν κατὰ καθῆκον καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἐκκλησίαν

καὶ ἐστάθηκα ἐμπρὸς εἰς τὸν δεξιὸν ψάλτην. Ὅταν ἡ λειτουργία ἐτελείωσε καὶ ὁ παππᾶς ἔβγαλε τὰ Ἅγια, ἤρχισεν ἡ ἐπιμνημόσυνος ἀκολουθία· τότε ὅλαι αἱ γυναῖκες αἱ συγγενεῖς ἦλθαν ἔμπροσθεν τοῦ ταψιοῦ[1]. Ἐγὼ τότε διὰ νὰ μὴ εἶμαι πλησίον—ἐπειδὴ εἰς τὴν Κούλουρην τὰ παρατηροῦν αὐτὰ—ἔκαμα πρὸς τὰ ὀπίσω σιγὰ σιγὰ ὀλίγα βήματα καὶ εὑρέθηκα ἐμπρὸς εἰς τὸ στασίδι τοῦ κὺρ Ἀγγελῆ, ὀπίσω ἀπὸ μίαν στήλην. Ἐκεῖ ἐστεκόμην ἀκίνητος καὶ μὲ εὐλάβειαν ἤκουα τοὺς ὕμνους, τοὺς ὁποίους μὲ κατάνυξιν καὶ μὲ πάθος ἀνέμελπαν.

Εἶχα συγκινηθῆ πολύ, διότι ἐνθυμούμην τὸν μακαρίτην σπιτονοικοκύρην μου Παππᾶ Περικλῆ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀγαθωτάτη φυσιογνωμία μοῦ ἀναπαριστάνετο εἰς τὴν ψυχήν μου, ὡσὰν ζωντανὴ εἰκὼν καὶ ἐνόμιζα ὅτι ἀκούω ἀκόμη τοὺς καλοδεχτικούς του λόγους πρὸς ὅλους τοὺς ξένους. Τὸ σπίτι του τὸ εἶχε μεταβάλῃ εἰς οἶκον τοῦ Ἀβραάμ. Ὅποιος ἤρχετο ἐς τὴν Κούλουρην εὕρισκεν ἐκεῖ πρόχειρον κατάλυμα.

Ἐνῷ λοιπὸν περίλυπος καὶ προσεκτικὸς ἐστεκόμην, αἰφνιδίως ὁ κὺρ Ἀγγελῆς μὲ φωνάζει:

— Διδάσκαλε, πότε πέρασαν ἓξ μῆνας ποῦ πέθανεν ὁ παππᾶς μας! Τί θρῆνος ποῦ τανε... ἀρχαῖος ἄνθρωπος... τί χάσαμε... τί στερήθηκε ὁ τόπος μας!

Ἀλήθεια, ἀλήθεια, τοῦ λέγω Καὶ ἐξηκολούθησα νὰ βλέπω ἐμπροστά μου.

Εἶχε ψυχῆ τὸ μνημόσυνον καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐφιλοῦσαν τὰς εἰκόνας, ὅταν μὲ πλησιάζῃ ὁ κὺρ Ἀγγελῆς καὶ μοῦ λέγει:

—Διδάσκαλε, δὲν μοῦ λὲς ἔχουν καμμία σημασία αὐτὰ τὰ μνημόσυνα; συντείνουν τάχα σὲ τίποτα; καὶ μὲ παρετήρει μὲ βλέμμα περίεργον, ὄχι τόσον διότι ἤθελε νὰ μορφώσῃ γνώμην, ὅσον ἤθελε νὰ μάθῃ τὴν ἰδικήν μου γνώμην ἐπὶ τούτου.

—Ἔχω διαβάσῃ, τοῦ εἶπα, κάτι βιβλία διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν μνημοσύνων, ἀλλ' ἐδῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν εἶναι τὸ κατάλληλο μέρος διὰ νὰ σοῦ τὰ εἰπῶ. Αὐτὰ ἡμεῖς ἔτσι τὰ ἠύραμε ἀπὸ τοὺς πατέρες μας καὶ ὅλοι οἱ παππάδες καὶ οἱ δεσποτάδες τὰ ὑποστηρίζουν καὶ τὰ συσταίνουν. Ἔχω ὅμως ἀκούσῃ πῶς τὸ μνημόσυνον ἐς τὸν πεθαμένον εἶναι σὰν ὁ ζωντανὸς ποῦ ἀλλάζει καθαρὰ ροῦχα· ἔτσι καὶ ὁ πεθαμένος ἀπὸ τὸ πρόσφορο καὶ ἀπὸ τὸ στάρι εὐχαριστεῖται καὶ ἀναπαύεται ὀλίγον καιρόν.

—Καὶ γὼ ἔχω ἀκούσῃ...

—Μὰ δὲν εἶναι καιρὸς τώρα γι' αὐτό, ἂς βγοῦμε πρῶτα.

—Ἐ τώρα ποῦ θὰ βγοῦμε ἔξω θὰ σοῦ τὸ πῶ, μοῦ λέγει.

(1) Ταψὶ ἐν Σαλαμῖνι λέγεται καὶ ὁ δίσκος

Καὶ λέγοντες ταῦτα εὑρέθημεν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐπαραμερίσαμεν ὀλίγον νὰ περάσῃ ὁ κόσμος· ἀπὸ τὴν ἄλλην θύραν τῆς Ἐκκλησίας ἔβγαιναν αἱ Κουλουριώτισσαι μὲ χρυσούφαντες μπόλιες, τὰ «λιπαρὰ κρήδεμνα» τοῦ Ὁμήρου, καὶ μὲ τὰ γιορντόνια, τῶν ὁποίων τὰ χρυσᾶ φλωριὰ ἐλαμποκοποῦσαν εἰς τὸν ἥλιον, καὶ μὲ τὰ ποικιλόχρωμα καὶ γραφικὰ χρυσοκέντητα ζημπούνια. Ἡμεῖς μὲ τὸν κὺρ Ἀγγελῆν ἤμεθα προσηλωμένοι εἰς τὴν ὁμιλίαν μας. Ὁ κὺρ Ἀγγελῆς λοιπὸν μοῦ λέγει:

—Διδάσκαλε, ἤθελα νὰ σοῦ εἰτῶ κάτι τι, ἀλλὰ νὰ μὲ συμπαθήσῃς.

—Νὰ μοῦ εἰπῇς ὅ,τι θέλεις εὐχαρίστως.

—Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσῃς, δάσκαλε, διότι εἶμαι ἀγράμματος.

—Αὐτό, τοῦ λέγω, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν, διότι πολλοὶ ἀγράμματοι ἄνθρωποι ἔχουν μεγαλητέραν νοημοσύνην καὶ στόχασιν ἀπὸ ἐγγραμμάτους· σὺ εἶσαι γέρος καὶ ἔχεις σπουδάσῃ τὸν κόσμον καλήτερα· ἔχεις ζήσῃ μέσα ἐς τὴν φύσιν. Ἕνας σοφὸς λέγει νὰ ἀντλοῦμεν τὰς γνώσεις μας πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅπως ἐσύ. Ὥστε νὰ μοῦ πῇς ὅ,τι ξεύρεις διὰ τὰ μνημόσυνα καὶ μὲ πολλήν μου εὐχαρίστησιν θὰ τὸ ἀκούσω.

—Οἱ παλιοί, δάσκαλέ μου, δὲν ἤξεραν πολλὰ γράμματα, ἀλλ' ἦσαν περισσότερον θεοφοβούμενοι καὶ πειθήνιοι.

—Αὐτό, ποῦ λέγω, νομίζω ὅτι εἶναι σωστόν.

—Ἐγώ, διδάσκαλε, εἶχα ἕνα παππον, πατέρα τῆς μητέρας μου, παππᾶν, ἀλλ' ἦτανε σωστὸς παππᾶς, εἶχε διαβάσῃ πολλὰ βιβλία ἱερά, πατερικά Θυμᾶμαι λοιπὸν ποῦ μᾶς ἔλεγε, ἐγὼ ἤμουν μικρὸ παιδί τότες, γιὰ τὸ πρόσφορο καὶ τὸ στάρι,, αὐτά: «Ἤτανε μιὰ φορὰ ἕνας βασιλέας κ' ἐπρόσταξε νὰ σκάψουν καὶ νὰ ἀνοίξουν ἕνα μεταλλεῖο. Λοιπὸν ἐδούλευαν διακόσιοι ἕως τριακόσιοι ἄνθρωποι εἰς αὐτὸ τὸ μεταλλεῖο. Ἐκεῖ ποῦ δούλευαν, τὸ μεταλλεῖο ἐβούλιαξε καὶ ἐπλάκωσεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἔμεινε κανείς· ὅλοι ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ κάτω πλακώθηκαν. Ἕνας ὅμως, ὁ τελευταῖος ποῦ ἤτανε κάτω κάτω σὲ μιὰ γωνία, σὲ μέρος ἄσκαρτο, ἔμεινε ἐκεῖ σκεπασμένος ἀπὸ τὸ βούλιαγμα τοῦ χωμάτου· ἀπὸ πάνω ἦσαν βράχοι καὶ γκρεμνά. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐφαίνετο τίποτε, δὲν ἐφρόντισαν νὰ σκάψουν καθόλου εἰς αὐτὸ τὸ μέρος. Ἐπίστευαν ὅτι καὶ οἱ διακόσιοι ἢ τριακόσιοι ἀπόθναν ὅλοι. Ἔμεινε πέντε ἔξ, ξέρω γώ, δέκα χρόνια αὐτὸ τὸ μέρος ἔτσι σκεπασμένο χωρὶς πειὰ νὰ τὸ σκάψῃ κανείς. Τότε ἐπρόσταξε πάλι ὁ βασιλέας νὰ πᾶνε ἐργάτες καὶ νὰ ἀνοίξουν αὐτὸ τὸ μεταλλεῖο ποῦ βούλιαξε· λοιπὸν ἔβαλεν ἀνθρώπους καὶ ἔσκαβαν· καὶ αὐτοὶ σκάβοντας εὕρισκαν καὶ ἔβγαζαν ἔξω τὰ κόκκαλα καὶ τὰ κεφάλια αὐτῶν τῶν πλακωμένων ἀνθρώπων. Ἐνῷ λοιπὸν αὐτοὶ ἔσκαβαν καὶ ἐπλησίασαν ἐς τὸ τέλος, ἐς τὸ μέρος ποῦ πάμε ὅτι ἤτανε ἄσκαφτο, ἄκουσαν μιὰ φωνὴ βαθειὰ ποῦ φώναξε ὤχ! ὤχ! Αὐτοὶ φοβήθηκαν, σταθήκανε καὶ εἶπεν ἕνας —μωρὲ δῶ ἄκουσα μιὰ φωνή. Τότε ἀφουγκράστηκαν ὅλοι καὶ ἀρχίσανε νὰ σκάφτουνε μὲ προσοχή. Καθὼς λοιπὸν ἔσκαφταν μὲ προσοχὴ καὶ ἐσήκωναν τὰ χώματα ηὕραν ἐς τὴ γωνιά, ἐκεῖ ἐς τὴν ἄκρη στὸ ἄσκαφτο ἕναν ἄνθρωπο. Ἅμα τὸν εἶδαν ἤτον γινωμένος σὰν σκουλήκι, τόσον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἤτανε χωνεμένος ἀπ' τὴν ἀδυναμία, πῶς νὰ τὸ πῶ, στυλιασμένος ἐστὸν τοῖχο· καὶ βραχνὸς πολὺ ποῦ δὲν μπόραγε νὰ μιλήσῃ· μόλις ἔβγαζε μιλιὰ ἀπὸ τὸ στόμα του, δὲν εἶχε κουράγιο καθόλου, δὲν μπόροῦσε.

»Λοιπὸν τὸν ἐρωτᾶνε, πῶς ἔζησες ἐσὺ ἐδῶ· ἀπὸ πότε εἶσαι ἐδῶ μέσα; Καὶ αὐτὸς τοὺς εἶπε: τώρα ἔχω κάμποση ὥρα. — Μὰ ἡ φωνή του μόλις ἀκούγουνταν, ἐκοβότανε, σὰν νὰ ἔβγαινε λές, ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς του Τοὺς εἶπε ὅτι εἶχε κάμποση ὥρα καὶ κεῖνος, εἶχε πέντε ἓξ χρόνια — Βρέ, τοῦ λὲν ἐκεῖνοι· ἐσὺ εἶσ' ἐδῶ πέντε ἓξ χρόνια καὶ μᾶς λὲς ἔχεις ὀλίγη ὥρα δῶ! Ἅμ' πῶς ἐζοῦσες, τί ἔτρωγες δῶ μέσα, ποῦσαν χωμένος; — Ἅμ' πῶς νὰ ζήσω, τοὺς ἀποκρίνεται, κάποτε κάποτε μοῦ ἐρχόταν ἕνα πρόσφορο καὶ μιὰ χοῦφτα στάρι. Περνοῦσε κάμποσος καιρὸς καὶ μοῦ ἐρχόταν ἄλλο ἕνα πρόσφορο καὶ μιὰ χοῦφτα στάρι· πάλι περνοῦσε καιρὸς καὶ μοῦ ἐρχόταν. Ἔτσι ἔζησα δῶ μέσα Ἐμεῖς τί βλέπομεν ἀπὸ αὐτὰ τώρα; Ἐστὰ σκράντα, ἐς τὰ ἑξάμηνα, ἐς τὰ ψυχοσάββατα τοῦκαμαν, δάσκαλε, πρόσφορο καὶ στάρι καὶ τὸ πήγαιναν ἐς τὴν ἐκκλησία, γιατὶ τὸν νόμιζαν σκοτωμένο—καὶ κεῖνο τὸ πρόσφορο καὶ τὸ στάρι τοῦ πήγαιν' ἐκεῖ μέσα καὶ ἔτσι περνοῦσε Βλέπεις ποῦ σοῦπα ὅτι οἱ παλιοὶ εἶχαν περισσότερη ἐξυπνάδα· ἦσαν ἁπλοῖ ἄνθρωποι μὰ ἤξεραν τὸ κάθε τι Τοῦ πήγαινε ὅμως ἐκεῖ τὸ πρόσφορο καὶ τὸ στάρη μόνον· τίποτε ἄλλο. Αὐτὰ λοιπόν, ἡ ζάχαρι καὶ τὰ κουφέτα εἶναι περιττά· ἕνα πρόσφορο καὶ μία χοῦφτα στάρι τοῦ πήγαινε. Ὄχι καθὼς σήμερα κάνουν ταψιὰ καὶ ζαχαροπλαστεῖα καὶ κεντήματα Ὁ πεθαμένος εἶπε, ἁπλᾶ πράγματα ἕνα πρόσφορο μόνον καὶ μιὰ χοῦφτα στάρι — αὐτὰ μόνον τοῦ ἐρχόταν — τίπ τε ἄλλο. Ἤτανε, φαίνεται, καλὸς χριστιανὸς καὶ ὁ Θεὸς γ.' αὐτὸ τὸν ἄρησε μέσ' ἐς τὸ μεταλλεῖο, γιὰ νὰ βγῇ καὶ νὰ τὰ εἰπῇ καὶ σὲ μᾶς αὐτά.—Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσῃς, δάσκαλε, ποῦ σὲ κρατάω τόσην ὥρα.

— Μπᾶ, τοῦ λέγω, δὲν ἔχω λόγους νὰ σ' εὐχαριστήσω γι' αὐτὴ τὴν ἱστορία ποῦ μοῦπες. Ἀλήθεια οἱ παλιοὶ ἤξεραν τὸ κάθε τι καλήτερα ἀπὸ μᾶς.

— Καμμιὰ ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ πῶ γιὰ τὴν ἀποκριὰ καὶ γιὰ τὴν σκρανοστή, ἂν θέλῃς.

— Μάλιστα· θἄρθω νὰ σὲ εὕρω νὰ μοῦ τὰ εἰπῇς.

— Λοιπόν, καλὸ βράδυ.

— Ἐστὸ καλό, κὺρ δάσκαλε, ἐς τὸ καλό.

Σ. Στουραΐτης

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΔΙΑΣΗΜΟΥ ΜΕΛΙΣΣΟΛΟΓΟΥ

Ἀπέθανε κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος εἰς Ἅμιλτον τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν ὁ διάσημος μελισσολόγος Κάρολος Δαδάν (Dadant). Ὁ βίος τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἔχει πολὺ τὸ διδακτικόν, διότι ἀποδεικνύει τί κατορθώνει ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ θέλησις, ὅταν ὁδηγῶνται ἀπὸ νοῦν ὑγιᾶ καὶ καρδίαν χρηστήν.

Ὁ Δαδὰν ἦτο γαλλικῆς καταγωγῆς, υἱὸς πτωχοῦ ἐπαρχιώτου ἰατροῦ. Παιδίον δεκαετὲς εἶδε διὰ πρώτην φορὰν κυψέλην εἰς τὸν μελισσῶνα ἑνὸς ἱερέως καὶ τότε ἐκορυφώθη τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὰς μελίσσας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη κινήσῃ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ περιφήμου βιβλίου τοῦ Οὐμπέρ, τοῦ τυφλοῦ ἐκείνου παρατηρητοῦ τῶν μελισσῶν. Ὁ ἐφημέριος ἐχάρισεν εἰς τὸ παιδίον ἓν σμῆνος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐνέσκηψε καταιγίς, ἐπλημμύρησεν ὁ κῆπος καὶ παρέσυρε τὰς μελίσσας. Ὕστερον ἀπὸ τὴν πρώτην αὐτὴν κακοτυχίαν ἐπὶ δέκα ἔτη ὁ Δαδὰν δὲν ἐνησχολήθη μὲ τὰς μελίσσας. Ἐτελείωσε τὰς σχολικάς σπουδάς του καὶ ἔγινε κατόπιν ὑπάλληλος εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα πανικῶν, ὅπου ηὐδοκίμησε τόσον, ὥστε προσελήφθη καὶ ὡς συνεταῖρος.

Ἦτο εἰκοσαετὴς ὅτε ἡ τύχη τὸν ἔφερε πάλιν πρὸς τὰς μελίσσας Παῖδες χωρικῶν εἶχαν ἀνακαλύψῃ ἐν μελίσσιον ἀδέσποτον ἐντὸς κορμοῦ δένδρου καὶ ἔσχιζαν τὸ δένδρον διὰ νὰ φύγουν τὸ μέλι, ἀφοῦ πρῶτον ἐξεδίωξαν μὲ τὸν καπνὸν τῆς ὕσκας τὰς μελίσσας. Ὁ Δαδὰν εἶδε τὸ φυγαδευμένον σμῆνος κρεμασμένον ἀπὸ ἕνα ξηρὸν κλάδον, τὸ ἐλυπήθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸ σώσῃ. Ἔστευσε ν' ἀγοράσῃ διάφορα συγγράμματα μελισσοκομίας, τὰ ἐσυμβουλεύθη καὶ κατεσκεύασε μόνος του μίαν κυψέλην νέου συστήματος μὲ κινητὰ πλαίσια. Ἀλλὰ καὶ ἡ δευτέρα ἀπόπειρά του ἀπέτυχε Αἱ μέλισσαί του ἐκέντρωσαν τὴν γυνοῖκα καὶ τὰ παιδία τοῦ γείτονός του· ἐκεῖνος ὠργίσθη καὶ ἀνέτρεψε τὴν κυψέλην μίαν ἡμέραν τοῦ χειμῶνος. Εἰσῆλθε χιὼν εἰς τὸ ἐσωτερικόν της, αἱ δυστυχεῖς μέλισσαι ἐπάγωσαν, καὶ ὁ Δαδὰν μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας του δὲν κατώρθωτε νὰ τὰς σώσῃ.

Παρῆλθον ἄλλα δέκα ἔτη χωρὶς νὰ ἀναμι-

χθῇ εἰς τὴν μελισσοκομίαν. Κατὰ τὸ 1849 ὅμως εἶδε πάλιν κυψέλας τελειοποιημένας εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του ἀνεζωπυρώθη. Κατεσκεύασε μόνος του δύο καὶ κατόπιν ἄλλας πέντε καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἑπτὰ σμήνη. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατεστράφησαν ἐκ πείνης ἀπὸ τὴν ἐκτάκτως ψυχρὰν καὶ βροχερὰν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐκ τῆς ὁποίας ἔφθαρη πᾶσα βλάστησις.

Εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Δαδὰν εἶχε νυμφευθῇ τὴν κόρην ἑνὸς ἐμποροϋπαλλήλου, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχε συνδεθῇ διὰ τρυφερᾶς ἀγάπης ὅτε αὐτὸς ἦτο 18 ἐτῶν καὶ ἐκείνη μόλις 13. Διὰ τῆς ἱκανότητος ἔγινε, καθὼς εἴπομεν, συνεταῖρος τοῦ κυρίου του καὶ ἐκέρδησεν ἀρκετὰ χρήματα. Ἀλλ' ὁ ἐνδόμυχος πόθος του ἦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ πλήρη ἄνεσιν, ὥστε νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν καταγινόμενος εἰς τὴν κηπουρικὴν καὶ εἰς τὴν μελισσοκομίαν.

Ἡ δυσμενὴς τύχη, ἡ ὁποία δύο φορὰς ἐξηφάνισε τὰς μελίσσας του, τὴν τρίτην φορὰν ἐσάρωσεν ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του. Εὑρέθη ἐκτεθειμένος δι' ἐμπορεύματα ἀξίας 140 χιλιάδων φράγκων, ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848. Ἡ ἀξία των ἐξέπεσε κατὰ 30 ο/ο, ἐπηκολούθησαν πολλαὶ χρεωκοπίαι καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Δαδὰν ἀπέμεινε δίχως λεπτόν! Τότε ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἀμερικὴν μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς. Ἄφησε δὲ τὴν γυναῖκά του μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τὴν καλέσῃ κατόπιν. Πράγματι ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του μετὰ ἑπτὰ μῆνας ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Ἀμερικήν, ὅπου ἐγκατεστάθησαν ὅλοι εἰς ἀγροτικὸν οἰκίσκον κατασκευασμένον ἀπὸ κορμοὺς δένδρων μὲ ὀλίγα χονδροειδῆ ἔπιπλα.

Ὁ ἴδιος περιγράφει τὴν συνάντησιν των:

«Ὅταν εὑρέθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου εἶδα τοὺς ὀφθαλμούς της γεμάτους δάκρυα. Μὴ φοβῆσαι τίποτε, τῆς εἶπα, δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ ἀποθάνετε ἀπὸ τὴν πεῖναν.

— Καὶ ποῖον στήριγμα ἔχω παρὰ σέ; μοῦ ἀπεκρίθη. Καὶ κατόπιν ὅταν ἔβλεπε τὴν εὐδοκίμησιν τῆς ἐργασίας μου ἔλεγε κατ' ἐπανάληψιν.

—Ἀ! εἶχα δίκαιον ἐγὼ νὰ μὴν ἀνησυχῶ διὰ τὸ μέλλον μας».

Εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς τὸ Ἄμιλτον καὶ ἤρχισε νὰ μανθάνῃ Ἀγγλικά. Ἐκεῖ τοῦ ἐπῆλθε διὰ μιᾶς ἡ ἰδέα νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μελισσοκομίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν μιᾶς ἐφημερίδος, ὅπου εἶδεν ὅτι ὁ μελισσοκόμος Quinby συνέλεξε τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀπὸ τὰς κυψέλας τοῦ 22 χιλ. λίτρας μέλιτος

Εἶχε μόνον δύο δολλάρια εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἔδωκε τὸ ἕν διὰ ν' ἀγοράσῃ τὰ μελισσοκομικὰ συγγράμματα τοῦ Quinby. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχε χρήματα διὰ νὰ προμηθευθῇ κυψέλας, κατέστρεψε τὸ πάτωμα τῆς ἀποθήκης του καὶ ἀπὸ τὰς σανίδας κατεσκεύασε μὲ τὰς χεῖράς του 32 κυψέλας.

Ἐκτοτε ἀφιερώθη πλέον ὁριστικῶς εἰς τὴν μελισσοκομίαν, τὴν ὁποίαν κατέστησεν ἔργον τῆς ζωῆς του. Ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν γνώσεων ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐπέφερεν ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας καὶ ζημίας Ἀλλ' ὁ χαλύβδινος χαρακτήρ του δὲν συνετρίβη, τοὐναντίον ἐκ τῶν δοκιμασιῶν ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον.

Οὕτω κατέστη ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ τῆς θερμῆς στοργῆς του πρὸς τὰς μελίσσας, διὰ τοῦ παρατηρητικοῦ του πνεύματος, διὰ τῆς ἐφευρετικότητός του, ὄχι μόνον εὐπορώτατος μελισσοκόμος, ἀλλὰ καὶ μελισσολόγος ἔξοχος. Αἱ πρόοδοι τὰς ὁποίας ἐφήρμοσεν ἐπιτυχῶς, ἐπέφεραν ἀληθινὴν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν μελισσοκομίαν. Ἐμπνεύμενος δὲ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ καταστήσῃ κοινὸν κτῆμα τὰ ἀποτελέσματα τῶν θυμασίων ἐρευνῶν του, ὅπως ὅλοι οἱ ἀπόστολοι τῆς προόδου, δὲν ἔπαυσε νὰ κηρύττῃ ταῦτα διὰ περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων μέχρις αὐτῆς τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον περὶ τοῦ διασήμου μυθιστοριογράφου Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ ἐδημοσίευσε γαλλικὴ ἐφημερίς:

Ἡ τράπεζα τοῦ Δουμᾶ ἦτο προσιτὴ εἰς τοὺς πολυπληθεῖς του φίλους. Μίαν ἑσπέραν παρουσιάζεται ὁ ὑπηρέτης καὶ λέγει:

—Ἔχομεν ἀπόψε, κύριε, πέντε ξένους καὶ οὔτε μίαν φιάλην καμπανίτου πλέον.

—Καλά! Πήγαινε νὰ προμηθευθῇς ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον.

—Ναί, κύριε, ἀλλὰ χρεωστοῦμεν πολλὰ εἰς τὸν ξενοδόχον καὶ πρέπει νὰ πληρώσωμεν. Ἔστειλε μάλιστα, νομίζω, καὶ τὸν λογαριασμόν.

—Καλά. Τί σὲ χριάζεται δι' ἀπόψε;

—Γνωρίζετε, κύριε, ὅτι δέκα φράγκα ἀγοράζω τὴν φιάλην.

—Καλά. Πάρε λοιπὸν ἓξ φιάλας. Ἰδοὺ ἑξήντα φράγκα. Μετά τινας ἡμέρας—ἡ σκηνὴ αὐτὴ ἐπανελαμβάνετο πολλάκις—ἀνεκαλύφθη ἐντὸς τοῦ ὑπογείου κεκρυμμένη μεγάλη προμήθεια φιαλῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ὁ ἄπιστος ὑπηρέτης τὰς φιάλας, τὰς ὁποίας ἐπληρώνετο διὰ ν' ἀγοράσῃ δῆθεν ἔξωθεν.

Πλήρης ὀργῆς ὁ Δουμᾶς τὸν ἐκάλεσεν ἀμέσως καὶ τὸν ἐπετίμησε πικρῶς:

—Τοὐλάχιστον, ἄθλιε, ἀφοῦ ἐννοεῖς νὰ μοῦ πωλῇς τὸ κρασὶ τῆς ἀποθήκης μου, ἠμποροῦσες νὰ μοῦ κάμῃς καὶ ὀλίγην πίστωσιν.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἡ ἀδιάλειπτος καὶ ὠφέλιμος ἐνασχόλησις εἶναι καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν γυναῖκα οὐσιώδης ὅρος εὐτυχίας καὶ ὑγείας καὶ ὄχι μόνον τοῦ σώματος ὑγείας ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς. *Σμάιλς.*

Τὸ κεφάλαιον τῆς εὐτυχίας ἑκάστου ἀνθρώπου πολλαπλασιάζεται ἀναλόγως τῆς εὐτυχίας, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τοὺς ἄλλους. *Βέιθαμ.*

Εἰς τὰς σκέψεις ἑνὸς παιδίου εὑρίσκει τις πολλάκις τὰς σοφωτέρας ἰδέας. *Βαρθελεμύ.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ Ὑπερσιβηριακὸς σιδηρόδρομος.

Παρεδόθη εἰς κοινὴν χρῆσιν ἡ μακροτάτη γραμμὴ τοῦ ὑπερσιβηριακοῦ σιδηροδρόμου, διὰ τῆς ὁποίας ἐσυντομεύθη μεγάλως ἡ μεταξὺ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας ἀπόστασις. Οὕτως ὁ ἐκ Παρισίων ἀπερχόμενος ταξειδιώτης χρειάζεται διὰ νὰ φθάσῃ:

εἰς Μόσχαν	2 ἡμ.	9 ὥρας	30′
ἐκ Μόσχας εἰς Μαντζουρίαν	11 »	9 »	19′
ἐκ Μαντζουρίας εἰς Χάρβιν.	3 »	3 »	55′
ἐκ Χάρμπιν εἰς Βλαδιβοστὸκ	1 »	20 »	7′
ἐκ Χάρμπιν εἰς Πὸρτ Ἄρθουρ	2 »	10 »	15′
ἤτοι			
ἐκ Παρισίων εἰς Βλαδιβοστὸκ	17 »	18 »	50′
ἐκ Παρισίων εἰς Πὸρτ Ἄρθουρ	19 »	7 »	59′

Διὰ τὴν εἰς Πεκῖνον μετάβασιν ἀφίνει τὴν γραμμὴν Πὸρτ Ἄρθουρ ἐν τῇ διακλαδώσει Τὰ Χῆ Τάω, ὁπόθεν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας, φθάνει εἰς τὴν σινικὴν πρωτεύουσαν.

Ἡ ἀπὸ Παρισίων λοιπὸν εἰς Πεκῖνον ἀπόστασις διανύεται ἐντὸς 22 ἡμερῶν, αἵτινες πάλιν σημαντικῶς θὰ συντομευθοῦν εἰς προσεχὲς μέλλον, κ θ' ὅσον ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ ἁμαξοστοιχίαι, ἀπὸ τοῦ Τὰ Χῆ-Τάω καὶ πέραν δὲν κυκλοφοροῦν τὴν νύκτα.

Ὑπολογίζουν ὅτι, μετά τινα χρόνον, οἱ Παρίσιοι θ' ἀπέχουν τοῦ Πεκίνου 18 μόνον ἡμέρας. Μολαταῦτα ἀπὸ τοῦδε ὁ ὑπερσιβηρικὸς ἐσυντόμευσε κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ἀπόστασιν τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ Οὐρανίου κράτους, γνωστοῦ ὄντος ὅτι διὰ θαλάσσης ἡ ἀπόστασις εἶναι τεσσαράκοντα ἕως τεσσαρακονταπέντε ἡμερῶν.

Οὐχ ἧττον, ἐκτὸς τῆς σημαντικῆς οἰκονομίας τοῦ χρόνου, ἡ νέα γραμμὴ δὲν ὑστερεῖ καὶ ὡς πρὸς τὴν οἰκονομίαν τοῦ χρήματος.

Ἡ τιμὴ εἰσιτηρίου εἰς ἅμαξαν πρώτης θέσεως.

Ἐκ Παρισίων εἰς Πετρούπολιν . . . 366 φρ.
Ἐκ Πετρουπόλεως εἰς Μόσχαν . . . 70 »
Ἐκ Μόσχας εἰς Πεκῖνον . . . . . 540 »

Τῆς τροφῆς ὑπολογιζομένης πρὸς 15 φράγκα τὴν ἡμέραν ἀπὸ Παρισίων μέχρι Πετρουπόλεως, πρὸς 10 δὲ φράγκα περαιτέρω, τὸ ὅλον τοῦ ταξειδίου ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 1,216 φράγκα, ἀπέναντι τῶν 2,200 φράγκων τοῦ διὰ θαλάσσης

Ἀριθμητικὴ μηχανή

Ἱσπανὸς μηχανικός, γνωστὸς καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας ἐφευρέσεις του ἀνεκάλυψε μηχανήν, ἡ ὁποία λύει ἀριθμητικὰ προβλήματα. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Ἱσπανοῦ εἶνε μηχανικὸς ἐγκέφαλος ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων λύει τὸ δυσκολωτάτας ἀλγεβρικὰς ἐξισώσεις, ὑπερέχει δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου κατὰ τὸ ὅτι οὐδέποτε σφάλλεται.

Νοημοσύνη ἐλέφαντος

Τὸ ἑξῆς συμβὰν συμπληρώνει ὅσα περὶ τῆς νοημοσύνης τοῦ ἐλέφαντος ἱστορεῖ τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν ὡραῖον βιβλίον τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνέκδοτα ζῴων»:

Καθ' ἑκάστην εἰς φύλαξ τοῦ Ζωολογικοῦ κήπου τῶν Παρισίων ὁδηγεῖ τοὺς ἐλέφαντας εἰς μίαν ἀπέραντον κρήνην ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας λούονται οἱ τετράποδες κολοσσοὶ κατὰ τρόπον περιεργότατον. Ἀφοῦ πληρώσουν ὕδατος τὴν προβοσκίδα των ἐκσφενδονίζουν αὐτὸ καθέτως ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ τὸ καταπίπτον πάλιν ὕδωρ ὑφίστανται τελείαν ψυχρολουσίαν, ἐπανειλημμένως ἐκτελοῦντες τὴν δροσιστικὴν ταύτην ἄσκησιν. Μίαν ἡμέραν ὁ κολοσσιαῖος ἐλέφας Ζένη ἦτο ἀδιάθετος καὶ ὁ φύλαξ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν παραλάβῃ διὰ τὸ καθημερινὸν λουτρόν. Τοιαύτη ὅμως δὲν ἦτο καὶ ἡ ἰδική του γνώμη. Ὅταν μάλιστα ἐπέστρεψαν καθαροὶ καὶ δροσισμένοι οἱ σύντροφοί του, ἔθραυσε τὴν ἄλυσίν του, ἔτρεξεν εἰς τὴν κρήνην, ἀλλ' ἦτο κενὴ ἡ δεξαμενή, ἐξ ἧς ἐλάμβανον τὸ ὕδωρ. Ὁ ἐλέφας ἀνοίγει τότε διὰ τῆς προβοσκίδος του ὑπερμεγέθη στρόφιγγα καὶ τὸ ὕδωρ εἰσρέει ἀπὸ τοῦ κρουνοῦ ἄφθονον. Τὸ περιεργότερον εἶνε ὅτι ὁ ἐλέφας ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ φύλακος, ὅστις ἔκπληκτος τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον μέχρι τέλους, ὅταν εἶδε πληρωθεῖσαν τὴν δεξαμενὴν ἔκλεισε πάλιν τὸν στρόφιγγα καὶ λουσθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κατοικίαν του ἥσυχος καὶ εὐχαριστημένος.

Φορολογία τῶν ἀγάμων.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἀγάμων τῆς Ἀμερικῆς, ὑφίσταται εἰς τὴν Ἀργεντινὴν δημοκρατίαν καὶ δίδει ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Πᾶς ἀνὴρ φθάσας

εἰς τὴν ἡλικίαν 25 ἐτῶν λογίζεται ὡς ἱκανὸς νὰ συνάψῃ γάμον καὶ ὑποχρεοῦται εἰς φόρον 25 δραγκῶν κατὰ μῆνα μέχρι τῶν 30 ἐτῶν, ὅτε ὁ φόρος διπλασιάζεται ἐπὶ πέντε ἔτη. Ἀπὸ τῶν 35—50 ἐτῶν ὁ ἄγαμος πληρώνει δραγκα ἑκατὸν καὶ ἀπὸ 50—60 ἐλαττοῦται εἰς δρ. 50. Ἐξακολουθεῖ δὲ ἐλαττούμενος μέχρι τῶν 80 ἐτῶν ὅτε καταργεῖται τελείως. Ὁ χηρεύσας ἂν δὲν νυμφευθῇ ἐκ νέου ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ὑποβάλλεται εἰς τὸν φόρον τοῦ ἀγάμου. Ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου ὅσοι ἤθελον ἀποδείξῃ διὰ μαρτυριῶν ὅτι ἐζήτησαν τρεῖς φορὰς ἐντὸς ἑνὸς ἔτους νὰ νυμφευθοῦν καὶ ὅτι ἀπερρίφθησαν αἱ προτάσεις των.

Ὑποτιθέμενος Πλανήτης.

Θαῦμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀστρονομίας ἦτο ἡ ἀνακάλυψις διὰ τοῦ ἁπλοῦ μαθηματικοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ πλανήτου Ποσειδῶνος. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαταράξεων, ἃς ὑφίστατο κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτοῦ ὁ πλανήτης Οὐρανός, ὁ Γάλλος Λεβεριέρος ὑπελόγισεν ὅτι αὗται ἔδει νὰ προκαλῶνται ὑφ' ἑτέρου πλανήτου, ὅστις ἔδει νὰ ἔχῃ τόσον ὄγκον, τόσον βάρος, νὰ εὑρίσκηται εἰς τόσην ἀπόστασιν καὶ νὰ κατέχῃ ἐν τῷ οὐρανῷ εἰς ὡρισμένην ἡμερομηνίαν τὴν θέσιν, ἣν ὑπέδειξε καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀκριβῶς παρετηρήθη πράγματι διὰ τηλεσκοπίου ὁ ἄγνωστος ἀστήρ.

Ἀνάλογον ἔργον ἀνέλαβον ἤδη πολλοὶ ἀστρονόμοι ὅπως ἀνακαλύψωσι τὸν πέραν καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ὑποτιθέμενον πλανήτην. Τὴν φορὰν ταύτην οἱ ὑπολογισμοὶ αὐτῶν βασίζονται οὐχὶ ἐπὶ τῶν διαταράξεων, τὰς ὁποίας ὑφίσταται ὁ Ποσειδῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μετατροπῆς τῶν τροχιῶν κομητῶν τινων ἀπὸ παραβολικῶν εἰς ἐλλειψοειδεῖς. Ἐνδιαφέρον ὑπόμνημα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπέβαλε πρό τινος εἰς τὴν βασιλικὴν ἑταιρείαν Ἐδιμβούργου ὁ Σκῶτος ἀστρονόμος Φόρμπες ἀναπτύσσων τὰς παρατηρήσεις καὶ τοὺς ὑπολογισμούς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξις τοῦ ὑπερποσειδωνείου πλανήτου.

Ἀρχὴν λαμβάνει ὁ Φόρμπες ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Η. Neiton (1879) ἐξκινεχθείσης ὑποθέσεως, καθ' ἣν, ἂν αἱ παραβολικαὶ τροχιαὶ τῶν κομητῶν ἐγένοντο ἐλλειπτικαί, ἡ μετατροπὴ αὕτη δὲν ἐπετελέσθη ἄλλως ἢ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν πλανητῶν, τὸ δὲ ἀφήλιον τῆς νέας τροχιᾶς εἶναι πιθανώτατα τὸ σημεῖον, ὅπερ κατεῖχεν ὁ κομήτης κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μετατροπῆς τῆς τροχιᾶς ταύτης".

Ἀπὸ τοῦ 1880 ὁ Φόρμπες ἀπέδειξεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἑπτὰ κομῆται ὧν τὸ ἀφήλιον ἀπέχει τοῦ ἡλίου ἑκατοντάκις πλειότερον τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου.

Τὸ νέον ὑπόμνημα τοῦ Φόρμπες πραγματεύεται εἰδικῶς περὶ τῆς τελευταίας ἀνακαλύψεως. ἥτις ἐπεβεβαίωσε τὰ πρῶτα συμπεράσματα. Ὁ ὑποτιθέμενος πλανήτης ὑπολογίζεται μεγαλείτερος κατ' ὄγκον τοῦ Διός, διότι πλεῖστοι εἶναι οἱ κομῆται, τοὺς ὁποίους ἐξέτρεψεν ἀπὸ τῆς κανονικῆς τροχιᾶς των. Τοιοῦτος θεωρεῖται ἰδίᾳ ὁ κομήτης τοῦ 1556 καὶ ἴσως ὁ τοῦ 1264-ὅστις δὲν παρετηρήθη τῷ 1848, ἀλλὰ τῷ 1844, ἐκτραπεὶς τῆς τροχιᾶς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀοράτου πλανήτου. Ἐκ τῆς νέας τροχιᾶς τοῦ κομήτου τούτου ἐξάγεται ὅτι ὁ ἀόρατος πλανήτης εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 100 εἰς μείζονα τῆς τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς, εἰς μῆκος δὲ 184 κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχήν.

Ὁ Λέων τοῦ Κρεῦγερ.

Τὸ ἑξῆς ἀπόσπασμα τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ προέδρου Κρεῦγερ, μαρτυρεῖ τὴν ἔκτακτον τοῦ ἀνδρὸς ἀταραξίαν καὶ ἑτοιμότητα. Ἤμην δεκατεσσάρων ἐτῶν τῷ 1837 ὅτε κατεδάμασα τὸν πρῶτον λέοντα. Ἐν τῶν θηρίων τούτων εἶχε προσβάλει τὰ ποίμνιά μας καὶ ἁρπάσει κτήνη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ῥένστερ. Τότε ἓξ ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἐγώ, ἐξεκινήσαμεν εἰς καταδίωξίν του. Τὸ θηρίον μόλις ἠσθάνθη τὴν ἔφοδον ἡμῶν, ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ὥρμησε διὰ φοβερῶν ἅλμάτων ἐναντίον μας. Εἴμεθα ὅλοι ἔφιπποι καὶ διῃρημένοι εἰς δύο ὁμίλους ἀνὰ τρεῖς βαίνοντες εἰς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν. Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου ἕκαστος ἐτάχθη εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἡτοίμασε τὸ ὅπλον. Δι' ἑνὸς ἅλματος ὁ λέων εὑρέθη εἰς ὀλίγα βήματα ἀπέναντί μου. Ἔπειτα συνεσπειρώθη ἕτοιμος νὰ ἐφορμήσῃ πάλιν. Ἔσπευσα τότε νὰ πυροβολήσω καὶ ἐσκόπευσα μὲ τόσην ἐπιτυχίαν, ὥστε τὸ θηρίον ἐπλήγη θανασίμως. Πίπτον ὅμως ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ κατασυντρίψῃ διὰ τοῦ βάρους του, διότι ὕψωσε τοὺς προσθίους πόδας εἰς τὸ κενὸν καὶ κατέπεσεν ἐνώπιόν μου. Παρεμέρισα ἐγκαίρως, ὅταν δὲ ἔρθασαν οἱ σύντροφοί μου, ὁ λέων ἦτο νεκρός. Μετ' ὀλίγον κατέρθασεν ὁ ἄλλος ὅμιλος καὶ ἐθεωροῦμεν τὸ γιγάντειον θηρίον. Εἷς ἐξ ἡμῶν Οὔγος τὸ ὄνομα ἐγονάτισε πρὸ τοῦ θηρίου καὶ ἐξήταζε τοὺς φοβεροὺς αὐτοῦ ὀδόντας. Αἴφνης φοβερὸς ὠρυγμὸς ἀντήχησε καὶ ὁ δυστυχὴς Οὔγος κατέπεσεν ὕπτιος καὶ ἐκ τοῦ τρόμου πελιδνός. Οἱ ἄλλοι σύντροφοι ἐξερράγησαν εἰς γελωτα πλατύν, διότι δὲν ἠγνόουν ὅπως δὲν ἀγνοεῖ πᾶς ἔμπειρος θηρευτὴς λεόντων ὅτι ὀλίγην ὥραν μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ λέων ἐκπέμπει πολλάκις τὴν τελευταίαν ὠρυγήν, ἧς ὁ ἦχος εἶναι τόσον τρομακτικὸς ὅσον καὶ ὅταν ζῇ τὸ φρικτὸν θηρίον. Ἐγνώριζε τοῦτο καὶ ὁ Οὔγος, ἀλλ' εἰς τὴν αἰφνιδίαν του κατάπληξιν τὸ εἶχε λησμονήσει.